

-సారస్వత సతతము

పటపాకము

బహుళరాత్రులు -

12 7 1984

విష్ణువాత్సల్యసుధావిప్రబుద్ధు
అను
రసిత శరత్కవిత

కవయశ్రీశిలక

శ్రీమతి విశ్రాంత శ్రీదేవమ్మ

కృశిభాషకులు

జొన్నలగడ్డ దేవకటకృష్ణారావు

పొన్నూరు

1976

ప్రథమ ముద్రణము జూలై 1976

వ్రతులు 500

నల గీర్వాణము

ప్రాప్తిస్థానము

మహాశవి; చిత్రబంధకవి, సుధీమ

శ్రీమాన్ విక్రాల శేషాచార్యులు

కలికివాయ (POST)

(వయా) సింగరాయకొండ

ప్రకాశం జిల్లా

భాషాప్రవీణ

జొన్నలగడ్డ జానకిరామయ్య

శైలుంగు పండిట్

N R. & P.M.H School, Chirala

సర్వస్వామ్యములు కవయిత్రివి

మూల్యం 2-50

కుబేరా ప్రింటర్స్ చీరాల

భాషాప్రవీణ, మధురభారతి

చింతలపాటి నరసింహద్వికిత శర్మ

సీనియర్ తెలుగు ఎండిట్

జిల్లా పరిషత్ హైస్కూలు అచ్చమ్మపేట, సత్తెనపల్లి త!

(శ్రీ రాజరాజేశ్వరీ దేవ్యై నమః)

— అ చి న న ద న చ న ద న ము! —

(శ్రీ యుక్తుడు - శేముషీ శ్రీయుక్తుడు - మిత్ర శిరోమణి యువగు హిన్నలగడ్డ జానకీ రాముడు నానవాపాతి తాను సరస సారస్వత రసాస్వాదనాలోలుడై సరస్వతీ వీచీ మాలికలదోగాడిన రసిక రాజమరాళమాదామణి “శరీర కరోతి కావ్యాని రసంజానాతి పంశితః” అన్నట్లు కవితారచనా దాక్ష్యము తగినంతలేకున్నను గవితానవతాశుచితామహత్తను గూలంకషముగాగురైఁగినవిజ్ఞ శిఖావతంసుఁగు సుహృదయ మూర్ధన్యుడు ఈ నా సుహృత్సృణి తనయన్న గారి నొకక్కతి పోషకతాసామ్రాజ్యమునకు ఒట్ల భద్రునిం జేయసంకల్పించి “విష్ణువాత్సల్య సుధావిప్రుషము అను రసిక శరణాగతి” అను సుకృతిని దయతోఁ బంపి నా యభిప్రాయముగోరినాడు

మా జానకీరాముని యుదారత, హృదయ మూర్త్యము భావకత, భాతృభక్తి, వంశగౌరవ సమాకాంక్షోత్కలిక, నన్నలరించినది. విజముగా నా మిత్రుడు స్వార్థమును ద్రవ్యగ జోపి పరార్థ ప్రావణిఁడై నాజన్యమునకను, నాకీల్యమునకను

కృణినిర్వహణం దాక్షిణ్యమునకును నిదర్శనముగా నున్న గూడర్ప మార్గదర్శి, సహృదయ ప్రశంసాధామండగు మా జానకీరాముని “ నా స్తధన్యస్తద్వదన్యః ” అని కొనియాడక తప్పదు

ఇక శ్రీమంతుడు దీమంతుడు శాంతస్వాంతుడునైన “ శ్రీ జూన్నలగడ్డ వేంకటకృష్ణసుధీమణి ” కృతిపోషకగౌరవ పీఠ మలంకరించుట వారి కుటుంబమునకొక యపూర్వ వైభవ కళా సోరణము ఈ మహానీయుని సత్వసత్వ సమలంకృత హృదయ వజ్ర సుంకల్పమే యీ కృతి యక్షరాకృతి ధరించుటకు మూల కారణమై యుండనోపు ఈ కృతి పోషకవ రేణ్యునితో దాదాపు నిరుపదియై దేండ్లనుండినాకుఁగరిచయముభక్తిపూర్వకస్నేహము గలను. “ శ్రీ వేంకటకృష్ణారావు ” గారికి సముచితప్రజ్ఞ, దానిని మించిన లోక జ్ఞానము, దానిసాధిగమించిన యార్ద్రభావము, దానికి వన్నె గూర్చు బంధుమిత్ర సోదర వాత్సల్యము, దాని నలంకరించు సౌశీల్యసంపద, దానికి మెఱుఁగుదిద్దు విత్యా వివేక వినయగరిమ తొడవులై యున్నవనుట నిశ్చప్రచము ఆప్యా యముట్టివడునట్ట పలుక నేర్చుట వీరికి వెన్నతోబెట్టిన విద్య ఈ కుటుంబమునకు వీరి వాక్కు “ శ్రీరామరక్ష ” మాకును వాఁ ఁలుకలు హృదయాహ్లాదము చిల్కరించు గప్పరపుంబల్కు ఈ మహాశయునియాన మావంటిపిన్నలకు, వారియింటి వారికి నారతరమైన దివ్యోపదేశ పీఠము “ అన్నదమ్ములసరగాగమ వారలదే నిజమ్ముగా ” నన్నవాక్కులీ సోదరులందు సార్థకము, గుట సుకృత విశేషమన వచ్చును.

విగిలినది కావ్యశత్రువు కృతినంతయు గ్రుక్క యావకయే
చదివితని ధారాశుద్ధి, శయ్యా సారస్వము, పదపుష్టి, గిస
సౌఖ్యము తెలుగుపలుకుబడలతీయందనమ్మలు, సంస్కృ
తోక్తి రుచులు జాలువారుచున్న “రసిక శరణాగతి” అబలా
రిచనాలాలితమయ్యు గవికుల శిరోమణుల రచనలను జ్ఞప్తికి
దెచ్చు చున్నది అంటియకాదు ఇది యొక యానందనందన
మందారప్రసూన వితానపరీమళలహరీ సంప్లావతి మధుర సన్ని
వేశము. సరసహృదయ మనోహర్ద సముత్కర్ష భావనా
భావ ప్రతిఫలన చకచ్చకితి నిర్మలాదర్శ దార్శనిక రత్నాదర్శ
గుంభిత వాణీ సుమశియ్యా పరిష్కార సముల్లాస లీలానికేతన
శ్మిగ పరివర్తదవి రసభామము మీదు మిక్కిలి మదీయ
నవోన్మహాదోహల మాకందఫల సారవాహినీ జనక స్థానము.
ఈకృతి విష్ణువాత్సల్య సుఖా విప్రప్రమగుటచే విబుధాళికాశీష
మనుటకు దగియున్నది.

విష్ణువాత్సల్య సుధారస ధారాపూతపరమ భాగవత
శిఖామణి కమనీయ గాధా విలసితదివ్య కావ్యమునకు శ్రీ
హిన్నలగడ్డ వేంకట కృష్ణారావుగారు సుకృత సమలంకృతులై
కృతిపోషకులైనందుకు మైత్రీ బాంధవములఁ బురస్కరించు
కొని మనసా శ్లాఘించుచు, సత్సంకల్పము నెరవేర్చుకొను నా
సహాధ్యాయుఁడు, ఇష్టుఁడు, మిత్ర వరంసుఁడునైన జానకీరాము
సభినందించుచుఁ బరిమళము సిడని, వాడని యభినందన పద్య
ప్రసూన రాజములను వ్రాసి పంపుచున్నాఁడను.

“జాన్నలగడ్డ పంకము” యశోరమకుంగుదురై లసత్కృతిన్
 వన్నెలగడ్డయై సహనభావము పండిన పండ్ల లోటయై
 చెన్నగు నన్నగమ్మల విశిష్టతకెక్కి న వైజయంతియై
 పోన్నతి మిన్నుదాకి కృతి పోషకు భూషణమై మెఱుంగిడున్
 సరసాంతకరణుండు “కృష్ణుడు” నవోత్సాహంబులుప్పొంగుసో
 దరబృందమ్మునకున్ శిరోమణి సముత్కంఠన్ బుధానంద వి
 స్ఫురితశ్రీః “గృతిపోషకం” డగుచు మెచ్చుంగూర్చెదద్వంశసుం
 దర కీర్తిందిర కింతకన్నగలదా తాత్పర్యమున్ స్థైర్యమున్

తతకీర్తిప్రదమక్షరాత్మకము సంతానమ్ము పొషించు ను
 న్నతి నీకబ్బెను సంతలేడిను కొఱతన్ మాని నీ స్వాంత మా
 శ్రితమందార వసంతమై సుగుణ లక్ష్మీకాంతి సీమంతమా
 సతమున్ “వేంకట కృష్ణ”! సజ్జన వతంసా! భూసురాగ్రేసరా!

ఆచార్యత్వము గొన్న శేషబుధు నిల్లాలై, కవిత్వోన్నతిన్
 మోచామాధురి చిందుప్రోడయయి సాంపుల్ పెంపులూరించున
 ద్వాచా శేషధియై సతీతిలకమై భాసిల్లు “శ్రీదేవి” ప్ర
 జ్ఞా చాతుర్యము సర్వసత్కవి సమర్పాగౌరవ స్థానమా
 శ్రీదేవి రచితమ్ము సత్కృతి మధావృష్టింబపర్చించి న
 మ్మాదమ్మున్ ఘటియించుటబ్బురమే? యాపుష్పేషునద్వల్లకీ
 నాదమ్ముల్ హరిభక్తనూపుర విన్నూతభావముల్ నవ్య మ
 త్యాదా సిద్ధరసప్రపంచపరమార్థశ్రీల రంజిల్లంగన్

తౌల్యమునందుఁజిక్కి నవలానవలాలితమాల్యమచ్చని
 రాజ్యముగానొనర్చి మధురమ్మగురుక్తినిజొక్కి, విష్ణువా
 తల్యనుఁగొతరంగములసారముగ్రోలి పరమ్మగొన్న “సా
 శీల్యపద్యగగణ్యకథ” చిత్తము మొత్తము మత్తుకొల్పెడిన్
 రసమాశృంగ సుసంగతమ్ము, కృతియా రాజీవపత్రాక్ష భ
 క్తి సహజాత మధుగ్రవంతి, కృతిక రృత్వ ప్రధాపీతి ధ
 న్య సతీపావనలేఖనీ మృదురవానందప్రపూతమ్ము, వి
 జ్ఞ సమాజాగ్రణి పోషకుండు, రసికాకల్పమ్ముగా కల్పమే?
 ఇది “శ్రీ జాన్నలగడ్డ వంశ సువమాహేవాక లీలాధ్వజుఁ,
 బిదిమా “వేంకట కృష్ణ” విజ్ఞాని మహాహృద్య ప్రమాదాంకు గా
 భ్యుదయస్థానము, మి తనమ్మద కళాపూర్ణోదయ, మ్మొశుభి
 న్పదకావ్యమ్ము రసజ్ఞమండల హృద్యస్థాయియై వెల్లుతన్
 సాధ్రాత్రంబు కవీంద్రబాంధవసుహృత్సంగత ప్రమాదావళ
 దళాభ్రాంకష నై ప్రణీవిలసగా దాత్యప్రధాశ్రీయక
 శ్మరణ పృథ్విక, మంతరంగము సుధాసాితవిభూతౌచితీ
 విభాజన్నవసితమికృతి రసాప్తింగుల్కు “శ్రీజీవిగన్”
 “జానకీరాము” ప్రోత్సహ సారథమ్ము
 పూజ్య “వేంకట కృష్ణ” నామోదముద్ర
 “రసిక శరణాగతి” ప్రోథరాగ రేఖ
 కృతికిఁఘటించు శాశ్వతకీర్తి శోభ

చింతలపాటి నరసింహద్వీక్షిత శర్మ

అ బి ప్రాయము

సాహిత్యార్థన క్షణధార. సాహిత్యచార్య కవీంద్ర,
సాహిత్య సుమూహ్, వేదాంతపారీణ, మహాపాథ్యాయ, కవి
సార్వభౌమ, విద్యావాచస్పతి, మహాకవి మార్తాండ, కళా
ప్రపూర్ణ శ్రీ శివ శంకర స్వామి

కవయిత్రీతిలక శ్రీమతి శ్రీ జీవమ్మ ఇతఃపూర్వము
రచించిన వాసవదత్తా పరిణయకావ్యమున ప్రౌఢమార్గ మవ
లంబించిన మార్గము మిగుల సరళము. ఒక వ్యక్తియందే వివిధ
సరణులుండవచ్చును సందోర్భచితముగా ఆయా రచయిత్రులు
నారికేళ, కదళీ, ద్రాక్ష, పాకములలో తమరచన లోకుల య
బిరుదుల కందింప వచ్చును ఎల్లప్పుడు నొకేపాకమున కథా
మాధుర్యమును సంతరించుట సముచితము కాదుగదా?

రసికశరణాగతి అన్నప్పుడు అందు రసికుడు ప్రధాన
పాత్రముగా నుండవలెను రాసిక్యముకూడా అనగా శృంగార
రసము సంభృతమై యుండవలెను అంగరసములు కూడా సము
చితమైనవి జాలు వారుచుండనగును ఇందు శృంగారము
ప్రధానమై అద్భుతరసము అంగముగ సంగతమైనది. స్వాదు
ప రాజ్ముఖులు కాని వారెల్లరకును ఇందలి వస్తువు ఇంపు
గూర్పును కేవల తర్క కర్కశ బుద్ధులకును హేతు వాద
ప్రియులకు ఆధునిక నాస్తికులకును కొన్ని యెడల సహ్యము కాక
పోవచ్చును ఈకథకు ఆఖారమేదియో స్పష్టమగుటలేదు కాని
ఏదో ప్రబలమైన చరిత్రాముండి తీరును.

ఈకావ్యము నామూలాగ్రముగా వఱించి ముగించినప్పటికి బెల్జియం దేశీయుడై | ఫెంచ్ భావలో రచన చేసిన మేతర్ లిక్ మహాశయుని “లియూత్రిన్” నాటికయు జర్మనీ దేశీయుడైన సూరడర్ మన్ రచించిన ఒకానొక నాటకము స్ఫుటిపథమున మెరిసినవి ఇట్లునుటచే పరదేశములందు సైతం ఇట్టి భావములే పరిణామములుకల వస్తువులు ప్రచురితములగు చున్నవని తత్పర్యము

భక్తి బహు విచిత్ర మైనది

నిజమే ఈకాలమున మంత్రములకు చింతకాయలు రాలునా అని ప్రశ్నించు వారు పలుపురు కలరు అస్మదాదులూ మంత్రములకు బలమున్నదనియేవిశ్వపింతురు భక్తివలనఎన్నో అద్భుత సంఘటనలు జరుగుచుండును భక్తిబలిష్టము స్వచ్ఛము కావలెను అంతే

భగవత్ప్రతిత్వముకూడా భక్తుల కోరికల నీడేర్చుచుండును భక్త వాంఛితము ఒక్కొక్కప్పుడు ఋజువైనది కాక పోవచ్చును వీది ఎట్లైనను భగవానుడు భక్తవరాధీనుడు కదా!

భక్తుని తక్షించుటకు వన్నెడి ఘోషాని గాఢముగా పరికించినచో చూపరకు సత్యముగానే తోపవచ్చును అయ్యది రాత్కాలిక మైననూ కావచ్చును కాశ్వతమైన దైనను కావచ్చును.

కవయిత్రి వైష్ణవిలగుటచే విష్ణు సంబంధమైన కథను స్వీకరించినది. ఈమె ఘటన ఆంధ్ర దేశమున శ్రీకాకుళమున నడచినట్లునిర్ధారణచేసి ఆంధ్రాభిమానమును వెల్లడించి ఆంధ్ర నాయక మహావల్లభుని వర్ణించి విష్ణుపారమ్యమును నిరూపము చేసినది రచన చేయువారు తమ యిష్ట దైవముల ప్రధానము చేయ వచ్చును సగుణో పాదసమలో శివ కేశవ లలో ఎవరోయొకరు ప్రాధాన్యము వహింపక తప్పదు

ఈ కావ్యమున కవయిత్రి లిలక సుఖసిద్ధ వృత్తములను వాడేనది ఇయ్యవి ఎచ్చటనూ నట్టుకుడక సరసముగా జాలు పారుచున్నవి ఈమె రీతికి తగిన వృత్తమునే స్వీకరించును.

“నీ నామమును” 41వ పుటలో పండకము కావ్యాంతమున “ఇది కేపాచలరాజ్” అను ముద్రేధము, అనంతరము పుష్పమాలికాబంధము గమనార్హములు.

ఇట్టి రసవత్కావ్యము రచించిన కవయిత్రికి శుభం భూయాత్ ఈకృతి పది కాలముల పాటు వర్ధిల్లదగినది.

ఇతి శమ్

సాహితీ సమితి,

బంగోలు

11-5-76

}

శ్రీ శివశంకరస్వామి

భాసావహి

కొమాండూరి రామానుజాచార్యులు

సీనియర్ తెలుగు పండిట్

జిల్లా పరిషత్ హైస్కూలు మొగళ్ళూరు ప్రకాశం జిల్లా

(శ్రీ) రామాయనము

మ చి ద ర్పణ ము

“కవినిగ్నతల్లి గర్భంబు ధన్యంబు

కృతినెఱెందువాడు మృతుడు గాడు”

అభిరూప సుకవిశేఖరులారా!

నన్నయ, శ్రీనాథాదుల పంటి మహామనీషున కన్పగీ
నాడు లేనికారణమునఁబురాణరచన-ప్రబంధరచన-పూర్తిగఁ
గనుమఱుగైనది పైగ కేటి యువసాహిత్యలోకమునకు వాటి
పై గుచియు నన్నగిల్లినది అట్టి తరుణమున సంద్రీప్రపాంగువలె
ఖండకావ్యముల యుగమారంభమైనది ఇదియువితపోకడలతో
విలయ తాండవము చేయు చున్నది నినియందలి కథా
వస్తువు కేవలము కథలోనేక మాత్రమే కొన్ని ప్రకృతి వర్ణన
తోనున్న మఱి కొన్ని కేవలము కథకు మాత్రము ప్రాధాన్య
మిచ్చు చున్నవి మఱికొన్ని శృంగార ప్రాధాన్యముగ వేయు
చున్నవి.

అట్టివొట్టి కావ్యసంతతిలోఁగుండును చంకోబిల్ల-కవయిత్రీ;
 తిలక- (శ్రీమతి విక్రాల శ్రీదేవమ్మగారు ప్రాచీనాశ్వాసీన
 కావ్యసంతతిఁ జరిచిన వారు గ న నమ ప్రాశస్త్యంతో
 “ రసికశరణాగతి ” యను నఖండ కృతిని రచించి సాహిత్యా
 రామమున సంచరించు రసికసాహిత్య జిజ్ఞాసువులకుఁ బిపాస
 నీర్పనెంచినారు ఇది యెంతయు ముఖావహము ఇదిలోగడ వీరి
 రచనలగు “ ప్రార్థనాలహరి ” “ వాసవదత్తా పరిణయము ”
 మున్నగు కృతులకన్నఁగవితా విషయములోనగాని, కథాకథన
 పద్ధతి లోనగాని- ఆలంకారిక ప్రావీణ్యము నందుఁగాని- సుగుణ
 జాల మందుఁగాని- మిన్నగనెన్నఁదగినది.

ఈయమ భర్తగారైన శ్రీమాన్ శేషాచార్యులవారు
 ప్రౌఢ ప్రబంధ రచనా ప్రావీణ్యమునందు సిద్ధ హస్తలు
 సంస్కృతాంధ్ర భాషలలో డెబ్బది కావ్యములు వివిధ భంగి
 మలలో వెలయించిన పండితమండనులు “ ఛాయేవాన గతా
 యన్నట్లీ మెయు వ్యవహార లోకముననే గాక కావ్య లోకము
 నను మగని యడుగు జాడలనే నడిచు స్వభావ యగుట యీ
 కావ్యమున వారి కవితాచ్ఛాయలు గోడచాటుగఁ దొంగి
 సూచు చున్నవనుటలో విప్రీతిపత్తియేమియులేదు అదియు
 మోతాదు మించక యువదంశము వలె నుండి పారకునకు నా
 లోకనాలోచనలను గలిగించు చున్నవి

కవయిత్రీకిఁబ్రబంధ పరిచయము మెండుగనున్నట్లు
 తెలియ, జేయుటకోయఁట్లు దేవదాసి వర్ణనమందును అచ్చక

స్వామివారి ఔధలనుల్లెఱుచుపట్లరు ఆ వాగున కనులకుఁగట్టి నట్లును, గొట్టఁబిచ్చినట్లును గనుపడుచున్నది ప్రబంధ పరిచ యముచూడఁగా, “అశ్విపాశ్రామనంగనిత్రేతీన్” ఇటు నన్నయ భట్టారకుఁడు మనకు జ్ఞాపకమునకు రాఁగలఁడు “ ఎందఱు నుండినట్” “ కుంకుమిటారి ” అన్న పద్యములు చగువు నెల్లఁగు పెద్దన్న రామరాజభూషణులు మరలనే పలుకరింతురు. “ ఎగుఁగుజముల్ ” మున్నగు పద్యములలో వద్దన్నను విజయ పీలాసము స్మరింపకు రాకయుండదు,

సంగ్రహముగా నీ కావ్య కథ యిది

ఆంధ్రఃష్టాని పూజకుఁడైత్యహముసు రాజాంతః పురము నుండి పూల మాలలు వచ్చు చుండెవి మఱునాఁడు మరల సంతః పురమునకుఁ జేరు చుండెడివి, ఇట్లుండ నొకనాడ వుష్ప దామముఁడెగ బారెడు వెండ్రుక వచ్చుటతోఁగఠ యంతయు నడ్డము తిరిగి యర్చకుని బతుకు బండారము బజారులోఁబడెను అంత సర్చకు రిప్పించి దీని కారణమును నిగ్గదీసి యడిగిరి ఆతఁడు పలుకు బెంకముతో “వెం టుకల్-కంజాక్షు నిర్మాల్య మున్ గొనఁజిక్కుంబడి యూడి విచ్చినవి మీకున్ గోపమిట్లే టికిన్ ” అనెను పరీక్షింప రాజాంతః పురమంతయు బయలు దేరెను. భక్తత్రాణ పరాయణైక చిరుద ప్రాగల్భ్యుడైన స్వామి యానమయమునకుఁగుంతః భూషితుడై కనులఁబడెను యదాధాయశాఢములకై గొను లేశములఁ బట్టి లోగఁగా

రక్షసిక్తమైయుండ రాజ్యాంగమంతయు భయపడి పశ్చాత్తాప
 సుతప్తమై భగవద్భాగవతాచార్యులను వేవేల గతులఁ బ్రా
 ర్థించెను రసికుడైన యర్చకుఁడు శరణాగతుఁడుగాఁగా నభయ
 మిచ్చి రక్షించెను కాన గ్రంథమునకుంచిన పేరు ప్రత్యక్షరము
 సత్యమనిపించు చున్నది

ఇత నీఘట్టమందలి పద్యములు భక్తి నే గాక ప్రపత్తిని
 గూడ జాటి చెప్ప చున్నవి కవయిత్రియే గాక పారమఁగును
 స్వామి సమక్షమున నిలుచుండిస్తుతించు చున్నట్లున్న అర్చకుని
 ప్రార్థనయు నిట్లేహృద్యముగ నున్నది ఈ చిక్కును విడదీయు
 మనియో యీ బంధమునుండి తప్పింపు మనియో యన్నట్లు-
 ఒక ద్వ్యక్షరిని ఒకశ్లోకమును దండకమును జదివి యొక చంపక
 మాలిక సమర్పించినది ఇది యశాచిత్తమ తోఁడుప్తినిఁ గలిగించు
 చున్నది ఇది కథా సంవిధానమున కాటంకము గలుగ నీయక
 జాగ్రత్తవహించుటముదావహము “రసిక”పదమును సార్థకము
 చేయుటకో యన్నట్లు విద్యానిధి చంద్రరేఖల శృంగార
 వర్ణనము కొంచెము మోతాదు మించినట్లు తోచును కాని
 మన ప్రబంధములలో నీరసమునకున్న ప్రాధాన్యత తక్కుం
 గల వాటికి లేదు అందునఁ గొంచెము హేచ్చు లొచ్చు
 ముద్దుపఱిని “రాధికా స్వాంతనము” ముందిదెంత!

మొత్తము మీద రచయిత్రి కవిత పూర్వ కవుల
 కావ్యములకే మాత్రము మొక్కువోని కావ గంభీరత, శైలి

క వి శే ఖ ర

శ్రీమాన్ ముదివర్తి కొండమాచార్యుల వారు

ఉన్నతి వారకాల ఆంధ్రోపాధ్యాయులు

గూ డూ రు

శ్రీమతి వికాల శ్రీ దేవమ్మ గారు లబ్ధ ప్రతిష్ఠు
 రాజైన కవిమణి బహుశాస్త్ర) కోవిదులు, శ్రీనివాస
 ప్రసాదాది మహాకావ్య నిర్మాతలు మహాకవి
 బిరుద శాసురులు సుగృహీతనామధేయలైన శ్రీమాన్
 వికాల శేషాచార్యులవారి ధర్మపత్ని భర్తృసాహచర్యమున
 ఈమె సంస్కృతాంధ్ర భాషలలో మిక్కిలి పరిశ్రమ సల్పి,
 కమ్మని కవన శక్తి గడించినారు ఈ విదుషీమణి రచించిన
 వాసవదత్తా పరిణయము పండిత ప్రశంసలు వడిసి దేశమున
 బహుళ ప్రచారముపొందిన ప్రబంధరాజము శ్రీకాకుళాంధ్ర
 నాయకుడు వేశ్యాలంపలుడైన తన గుడి పూజారి నద్దరించిన
 రమణీయ గాథయే “రసిక శరణాగతి” ఇది భక్తి శృంగారి
 ప్రధానమైన మధురకృతి ఆకృతిలో చిన్నియైనను గుణమున
 మిన్న ప్రతి పద్యము రసాస్పదము కవితా శైలి సంప్రదాయ
 బద్ధము పరమసుకుమారము, ప్రసాదగుణశోభితము హృద్యము,
 అనవద్యము

ఈమె మధురమైన కవిత్వము రచించుటయందు ఎంతటి
 సమర్థురాలో ప్రాధమిక చిత్రి కవిత్వము చెప్పటయందును

అంతటి ప్రబుద్ధురాలు చిత్ర కవితా కాశలమును ముందు
వాసవదత్తా పరిణయములో కొంత విరివిగజూపి యున్నారు
ఈ లఘుకృతి యందును ఆ చాతుర్యమును రెండు మూగు
తావులగనుపరచినారు 42వ పుటలో కందపద్యము పూర్వార్థ
ము ద్వ్యక్షిరి నకార - మకారములతో రచితము ఇళ నుత్త
రార్థము పై యక్షిరద్వయములోని మకారమునువదిలి ఒక్క
నకారములోనే రచితము ఇట్లు ఒక్క పద్యమునందే ద్వ్యక్షిరి
ఏకాక్షిరి చిత్రములు పొందు పరచబడినవి గ్రంథాంతమునందు
కృతి పతియైన శ్రీ వేంకటాచలపతి పుష్పమాలికాబంధముతో
సలంకృతుడైనాడు 26 వ పుటలో సుత్పలమాల యందు
నాయికా నాయకుల యొక్క సంభాషణము సభంగా - భంగ
శ్లేషలతో చాల మనోహరముగ గూర్చబడినది చూడుడు-

“నీ విటునన్ సదా రతుల సీరజనేత్రి గరంచ పెల్లి నా
పావన పూర్వ పుణ్య పరిపాక మటంచని కాంతుడాడినన్
మావిభుఁగాఁ దలంచి నవమన్మథ! నిన్ రతిఁగొల్పు చున్ననన్
నీ విటునంట పాడియగునే యనుఁ గాంతయుశ్లేష యొప్పగన్”

నీ విటునన్ అను మాటలో సీపు-ఇటు-నన్ సీపు ఇట్లు
నన్ను అని నాయకుని మాటలోఁబైకిదోచు నర్థము నీ విటున్
నన్ సీజారుడనైన నన్ను అని అంతరార్థము ఇందలి ఈ
రెండవ యర్థమునకు - తను పలచిన నాతనినే భర్తను గాను
భగవంతుని-గాను పించు చున్న నాయిక ఇంచుక కినుకతో-

“మావిభుఁగాఁదలంచి సవమస్మధ నిన్ రతిఁగొల్పుచున్ననన్ నీ
విలు నంట పాడి యగునే అని హెచ్చరించినది మా భక్తను
గాదలంచి “రతిన్” సంభోగముతో నిన్ను గొలుచుచున్న
నన్న అని పైకిదోచు నర్థము ఇతఁ-మా-విభుఁగాన్ దలంచి
లక్ష్మీనాథునిఁగాఁదలంచి “రతిన్” ఆసక్తితో నిన్నుఁగొలుచు
చున్న నన్న నీ విటునంట (గీపు-ఇట్లు-అంట నీపుఇట్లుఅనుట,
నీపిలున్-అంట నీజారుని యనుట) తగునా? యని హెచ్చ
రించినది ఇది ఈతిగ శ్లిష్టార్థమని తెలియు నిమిత్తము “శ్లేష
యొప్పగన్” అను పదము సూచన

శృంగార రసము గిట్టని నవీనులు కొందఱు ఇందు
శృంగారము కొంత మోతాదు మీఱి యున్నదని తలంచెద
రేమో? క థా నా యి క వేశ్య గనుక అది సమంజస మేనని
అభిజ్ఞులకుఁ జెప్పవనిలేదు

నేడు నవలారచనమున కృతహస్తలైన నవలారా మిన్న
లున్నారు గాని పద్య రచనమున నీమెవలె చేయి దిరిగిన
మహిళామణులు లేరు ఉండిన ఒకరిద్దఱుండవచ్చును

ఇంత చక్కని కృతి చెప్పిన సాదరీరత్నము శ్రీమతి
శ్రీదేవమ్మగారికి నా మంగళాశంసలు

గూడూరు

21.5.76

} ముదివర్తి కొండమాచార్యులు

శ్రీమతే హయ గ్రీవాయనమః

విన్నపము

అత్యంత పురాతనకాలము నందలి దేశ చరిత్రములే పురాణములు అవిబహుయుగములందలి శిష్టులయు దుష్టులయు జీవితములతోఁబాటు సందర్భ వశాత్తు విశ్లేషములైన యనేక విషయములను వివరించు చుండును అట్టి వానిలోఁ గొన్నిటఁ గొన్ని భాగములు కృష్ణా గంగాది తీర్థమాహాత్యు ప్పరిచిపాది కములు మఱికొన్ని స్థలమాహాత్యుభాదకములు ఇవి శ్రీరంగ మాహాత్యము, కాశీమాహాత్యము మున్నగునవి ఇకఁగొన్ని పర్వత మాహాత్యు పరములు ఇవి పర్వత ప్రదేశములలో దేవతలు వెలసిన విశేషములను వివరించునవి శ్రీవేంకటాచల మాహాత్యము శ్రీకైలమాహాత్యము మున్నగునవి కౌగకుఁ జెందినవి కొన్ని కాలప్రభావ ప్రతిపాదన పరములు ఇవిహిస్సు మాహాత్యము ఏకాదశీ మాహాత్యము మొదలైనవి స్థల మాహాత్యము తాయాస్థలములలో మునులు తపమునలుపుట వేలుపులు వెలయుట మున్నగువిషయములను వివరించునవి. వీనినే స్థలపురాణములని, తేత్రమాహాత్యములని చెప్పెదరు ఇట్టి వానిలో శ్రీకాకుళమాహాత్యు మొక్కటి

ఈ శ్రీకాకుళతేత్రమట్టేత్తర శతదివ్య దేశములలోఁ జేరినది. “కాకుళేత్వాంధ్రనాయక”మని శ్రీ విష్ణురట్టేత్తర

శతదివ్యదేశస్తోత్రము. ఈ గ్రామము కృష్ణాజిల్లాలోని దివి
తాలూకాలోఁ చేరినది మచిలీపట్నము నకు నిరుపది నాలుగు
మైళ్ళ దూరమున గలదు ఆంధ్ర సామ్రాజ్యమునకు బ్రథమ
రాజధానీనగరము ఈ క్షేత్రమునందు బూర్వయుగములలో
శ్రీమన్నారాయణుడు రఘు యదు వంశములలో రాముఁడు
గాఁగృష్ణుఁడుగా నవతరించి, దుష్ట శిక్షణ శిష్ట రక్షాముల
నొనర్చి స్వాయంభువ మన్వంతరము నందలి కలియుగములో
నుచంద్ర మహారాజు యొక్క తపఃఫలముగ నాయనకుఁ
బుత్రుఁడుగా నవతరించి లోక కంటకులైన యనేకదుష్టదానవ
బలముతోఁగూడిన నిశుంభుడను దానవుండునిమి “ఆంధ్రులు
తన కిష్టమైన వారలనియు, వారిప్రీతి కొఱకు నిట నివసించెద
ననియు” నుడివి శ్రీకాకుళమును రాజధానిగఁ జేసికొని
భూమండలమును ధర్మబద్ధముగ శిష్టజనానందకరముగ నేలెను
ఈ స్వామిగారు “యాంధ్రనాయకుఁడు” ఆంధ్రవిష్ణువు, తెలుఁగు
రాయఁడు శ్రీకాకుళేశ్వరస్వామి యనుమున్నగునామములతో
నీ స్వామి పిలువబడుచున్నాడు. అఖిలాండకోటి బ్రహ్మాండ
నాయకుండైన యాస్వామి నాంధ్ర నాయకుండనుటయేమి?
యన్నచోఁ దిరుపతి యందు “వేంకటేశ్వరుఁడు” వైకుంఠము
నందు “వైకుంఠనాథుడు” అను మున్నగు నామముల వంటిది
అనఁగా నాస్వామికి క్షేత్రము నందంతటి ప్రీతి గలదని యెంచ
దగును ఐననిది యశేష కళ్యాణ గుణగణ పరిపూర్ణనకుఁ బక్ష

పాతము గాదాయనిన నయ్యది దేవతా పక్ష పాతిత్వ దాన వానిత్వముల వంటి లీలయని భావింపఁదగును ఈ శాస్త్రీరిహ స్వమును బట్టియే మాహితామహాచరణులు కాళహస్తి సంస్థాన విద్వాంసులు షడంగవేదజ్ఞు చిరుబాంచితులైన శ్రీ మాన్ కళత్తూరు వికాశిల రాఘవాచార్యులవారు “ ఆంధ్రదేశభాషా మహిమానువర్ణన” మను గ్రంథములో -

శ్లో! నిరీశ్వరాః పరాదేశా ఆంధ్రస్త్వేతోఽస్తి సేశ్వరః

యతాఽస్తి భగవాన్విష్ణు రాంధ్రనాయక సంజ్ఞయా!

యని యాంధ్రదేశ ప్రాకృత్యముల వర్ణించుటలో బ్రతి పాదించినారు.

ఈ శ్రీకాకుళక్షేత్ర మాహాత్మ్య గ్రంథములో నా క్షేత్రమునందు శ్రీహరి సాక్షాత్కారార్థము బ్రహ్మ యాగ యోగాదులుజరుపుట భగవదావిర్భావము, కళ్యాణము దానవ జన ధ్వంసము కడకాదేవదేవుఁడు నృసింహ రామకృష్ణులవలె సర్వామూర్తిగ వెలయుట ఆయా యర్చన తారమందును ననేక భక్తజనుల రక్షించుట మున్నగు నా స్వామి యొక్క విచిత్రములైన పలు పవిత్ర చరిత్రములు గలవు.

ఈ దేవదేవుని మాహాత్మ్యసరమయిన సంస్కృత గ్రంథమును గొందఱు తెనుఁగు కవులొంధములోని కనువదించిరి వానిలోభట్లపెనుమర్తి కోదండరామకవి“పల్లభాభ్యుదయ” ముచుపేర ననువదించిన పద్యకావ్యము ప్రాచ్యలిఖిత గ్రంథా

లయములలో రాణివాసము చేయుచున్నది. ఒకరిద్దఱుగావించిన
 ఎచనాను వాదములు ముగిసినముద్రలై నవి అందునయ్యాది
 దేవుని యర్చకులలో నొక పక్ష చువాడయ్యాలయము నందలి
 నల్లుప కత్తియలలో దరుణీశిరోమణియగు నొకపడుచు వేశ్యా
 రత్నమును గామించి కామలోలుడై యుండి తన తప్పిదము
 వెల్లడియై రాజదండము గలుగనున్న సమయమున నా
 స్వామిని శరణు జొచ్చి రక్షితుడైన కథ చాల సరసమైనది.
 యొకటి గలదు ఈ కథ యీ భగవంతుని వాత్సల్య వారిధి
 లోని యొక విప్రుషమే (బొట్టు) అనగా నా శ్రీయశవతి
 వాత్సల్యదయా విశిష్టుడగునదప్ప జేసినను శరణు జొచ్చిన
 వారిని గాచిన కథలలో నొకటి.

సః సతరమైన యీకథను గైకొని నాభార్య కవయిత్రీ
 తిలక శ్రీదేవమ్మ విష్ణువాత్సల్యసుధావిప్రుషము అను
 నామాంతరముగల యీ “ రసిక శరణాగతి ” కావ్యమును
 రచించినది ఇది రచితమైన కొలది నెలలలో దీనిని జూచి
 సరసరావుపేట వాస్తవ్యులు భారతగర్భ రామాయమువంటి
 యపూర్వ చిత్రీకావ్య ప్రణేతలు కవితాకోవిద బిరుదాధ్యులు
 నా రచితమైన శ్రీ వేంకటేశ్వర చిత్ర రత్నాకర ముద్రా
 పకులునయిన శ్రీముతులు రావిపాటి లక్ష్మీనారాయణ గారు
 (రిటైర్డు సబ్ కోర్టు శిరస్తదారు) చాల గంతోషించి దీనిపై

సమీక్ష వ్యాసి సరసరావుపేట నుండి వెలువడు కల్పవల్లి
పత్రికలో 15-12-1968 తేదీన ప్రచురించిరి

నాటినుండి నేటివఱకు తెలుగుజాడని యీశాన్యమండ్రు
మొక విచిత్ర సన్నివేశములో జరిగినది మహిళా సంవత్సర
సాంస్కృతికోత్సవ సభలు చీరాలలో జరిగినవి ఆ సభలకు
చీరాల మునిసిపల్ కమిషనరు మరియు స్పెషల్ ఆఫీసరు
గారైన శ్రీయుతులు పాలాటి బాలకృష్ణరావుగారు యాజ
మాన్యము వహించిరి ఆ సభలలో నుపన్యసించుటకై నేను
నా భార్యయు వెళ్ళితిమి. శ్రీ కమిషనరుగారిచే సన్మానమును
బొంది, N.R. & P.M.H. స్కూలులో హిందీ పండితులు
గానున్న మా మిత్రతములు సాహిత్యరత్న శ్రీమాన్ దిట్టకవి
శ్రీనివాసాచార్యులవారి గృహమున బసచేసితిమి పైనఁదెల్పిన
పురపాలకోన్నత పాఠశాలయందే తెలుగు పండితులుగాఁ బని
చేయుచున్న మా మిత్రవర్యులు భాషాప్రవీణ శ్రీయుత
జొన్నలగడ్డ జానకిరామయ్యగారు మేమున్న యాచార్యుల
వారి గృహమునకు వచ్చిరి. వారు వీరింటికిఁ దఱచువచ్చి
యిష్టకథావినోదంబులఁ గొంత తడవు ప్రోద్బుధుచ్చుట పరిపాటి
వారి మైత్రీయట్టిది. వచ్చినవారితోఁగొంతతడవు మేముభయు
లము (నేను, నాభార్య) సారస్వత విషయములపై సరససాహిత్య
గోష్ఠిసాగించితిమి. ఆసాహిత్య చర్చలోఁ బ్రాసంగికముగా నా
భార్య రచించిన యముద్రిత గ్రంథముల ప్రస్తావన వచ్చినది

వెనువెంటనే వెనుకముందాడక సరసహృదయములు, ఉచితములు నైన శ్రీ జానకిరామయ్యగారు ఉదారమునముఖోనొక కావ్యమును ముద్రింపింతునని వాగ్దాన మొసంగిరి ఇది మా సాహిత్యచర్చలోనిది. పూర్వసంఘటన మేముజూచుచున్నప్పుడు మానంద భరతులమైతిమి మేము మా స్వగ్రామము చేరితిమి.

అటుపిమ్మట శ్రీ జానకిరామయ్యగారు మాతండ్రిగారు స్వగృహమున స్థాపించిన గ్రంథాలయమును జూడముచ్చటపడి శ్రీమాన్ శ్రీనివాసాచార్యులవారిని వెంటనిడకొని కలికివాయలోని మాగృహమునకు వచ్చిరి గ్రంథాలయమును పరిశీలించిరి నేడనుపలభ్యములగు నపూర్వ గ్రంథములను అముద్రిత గంజుకాంధ్ర గ్రంథములను శతాధిక తాళిపత్ర గ్రంథములను దిలకించి మానందాశ్చర్యనిమగ్నులైరి ఆ యముద్రిత గ్రంథములలో నా గ్రంథమిచ్చిచించిన యీ “రసిక శరణాగతి” యను కావ్యము నవలొకించి విష్ణువాత్సల్యముధా తరంగిణీ తరంగితాంతరింగాబదలహరీ సంప్లాని తాంతరికరణులై సాహితీ ప్రేములగు తమయన్నగారైన శ్రీముతులు “జొన్నలగడ్డ వేంకటకృష్ణారావు” గారి నీకృతికి గృతిపోషకుని గాఁజేసి వారి యాదార్యముతో నీగ్రంథమును నేను స్థాపించి నడపుచున్న “పత్రికావాహిని” గ్రంథములలో బడమాడవ ప్రసవముగ ముద్రిపించి సాహిత్యలోకన భాగ్యమును

గలిగించిరి అష్టవర్ష ప్రియయగు నీకృతికన్య నేటివలకు ననగా
ర్యంపశ్యయై విష్ణు వాత్సల్య సుఖావిప్రప్త విశేషప్రభావంబున
నేటికి స్వర్వాంగ సుందర శమలంకృతాలంకారయై యొప్పుడు
కతన మాయానందమున కవధులు లేవు విష్ణువాత్సల్యమెప్పు
డెట్టి రీతులగులుగునో తెలియదు గదా!

ఇట్టి గ్రంథమునకు సూర్యలోకన భాగ్యము గలిగించి
కృతి పోషకులైన శ్రీయుతలు జొన్నలగడ్డ వేంకటకృష్ణాతాపు
గారికి, వారితమ్ములైన శ్రీజానకిరామయ్యగారికిని గృతజ్ఞతా
వందనములు ఈ గ్రంథమును గుఱించి తమ తమ యమూ
ల్యాభిప్రాయములఁబంపిన సహృదయ వరేణ్యులకు మా
నమస్కృతులు. స్వర్వాంగ సుందరముగా ముద్రించి యిచ్చిన
కుబేరా ప్రింటర్సు (చీరాల) వారికి మా యభినందనములు.

ఇట్లు

మహాకవి, చిత్రబంధకవి, సుధీమణి

కలికివాయి

15-5-76

}

వికాస శేషాచార్యులు

గ్రంథమాలా సంపాదకుడు

కృతి పోషకులు

శ్రీచురమందుదాబ్బు సురసేవ్యుడశేషదయాత్మమాది క
ళ్యాణగుణాశరుండు కమలాక్షుడమరితభక్తిసీకృతి
స్మానుగనుద్ధరించిన కనద్యశు జొన్నలగడ్డ పంకజన్
మానితచర్యబ్రోచుత సమాధృతి “వేంకటకృష్ణరాయనిన్”

శ్రీరస్తు

∴ కృతి పోషక పృశంస :-

శ్రీనరమందుఁదాల్చు సురిసేవ్యుడశేషదయాక్షమాది క
 ధ్యానగుణాకరుండు కమలాక్షుడక్షరతథక్తిసీకృతి
 న్మానుగనుద్ధరించిన కనద్యశు జొన్నలగడ్డ వంశజున్
 మానితచర్యుఁబ్రొచుతి సమాదృతి వేంకటకృష్ణరామనిన్.

ఎన్నికగన్నదై కరముహెచ్చెడుకీర్తికినాలవాలమై
 ఎన్నెయు వాసియుంగలుగు పండితకాండముచేతమన్ననల్
 గన్నదియై విశుద్ధమయిగ్రాలుచుఁదామరతంపరట్టులన్
 జొన్నలగడ్డవంశమిల శోభిలు సత్కవివంశసేవ్యమై

గీ హరితగోత్రులు వేదవేదాంగవిదులు
 సత్యసంధులు చారువిశాలమతులు
 మానసియులు జ్ఞానజ్ఞానధులు
 జగతి “జొన్నలగడ్డవంశంబు”వారు.

గీ. అట్టివిప్రులలోన బద్దిట్టయాచు
 నలరు “వేంకటనారాయణయ్య” యతని
 పుత్రుడతిదాత “కృష్ణయ్య” భూరియగుఁడు
 వాని తనయుండు “బ్రహ్మయ్య” దానశీలి,

తనయులార్గురు నివ్వరు తనయలమరఁ
 బార్వతినిమించు “రామసుబ్బమ్మ” ధర్మ
 పన్నియైప్రీతివర్తింపఁ బరమనిష్ఠ
 నలరు “బ్రహ్మయ్య” మతియింపనలవియగునె.

ధర “వేంకటప్పయ్య” ధర్మాభినిరతుడై
 సతతంబుచరియించు సాధుమూర్తి
 అతిధులఁగనిప్రియమార సంభావించు
 “వేంకటకృష్ణయ్య” వినయమూర్తి
 సాధుసత్పురుషుల సాంగత్య మొనరించు
 “ఘన దు” సుబ్రహ్మణ్యుడనఘమూర్తి
 వేంకటేశునిమదిఁ బ్రీతినారాధించు
 “లక్ష్మీనృసింహుండు” లలితమూర్తి

గీ “జానకీరాముడ” త్యంతశాంతమూర్తి
 “సత్యనారాయణుండు” శాశ్వతమూర్తి
 పరసుగుణజాల “లలితాంబ” పరమసాధ్వీ
 హలసద్గుణనికురంబ “జానకమ్మ”
 యనుచు వినుతింపబుధులెల్ల హర్షవార్ధి
 నోలనాడును “బ్రహ్మయ్య” శీలమూర్తి.

గీ. మానికంబవ వీని సంతానమందు
నలరు వేంకటకృష్ణామృతదనవరతము
తమ్ములను వేడ్కఁ జెల్లెండ్రోదండ్రిపోల్కి
పెంచి వృద్ధికిఁదెచ్చె బ్రల్పేమమీఱు.

కం వరసుగుణాకర యనిపె
క్కురుదెల్పఁగవించుదనకుఁగూర్పఁగఁబెద్దల్
నురుచిరముగఁ బెండ్లాడెను
స్థిరమతిశ్రీ“రాజ్యలక్ష్మీ”ఁ దీయనిమమతన్

సీ. ధనధాన్యములతోడదనరుచు ననిశంబు
చెన్నొందు చేబోలు గన్నభూమి
భావనారాయణస్వామికి నెఱవౌచుఁ
బరగు పొన్నూరు నివాసభూమి
స్నానసంధ్యాద్యనుష్ఠానముల్ నిరతంబు
జరుపుచుఁజరియించు సత్రవృత్తి
శత్రువునకునైన సమయాన సాయంబు
సేయ సుకల్పించు చిత్రవృత్తి

గీ. గలిగి తనగుణములకెల్ల లలితముగను
దగినరీతిని వర్తించు ధర్మపత్ని
“రాజ్యలక్ష్మమ్మ” కరమనురక్తికూర్ప
నుండు వేంకటకృష్ణరాయుండు ధరణి.

కం. ఘనతః బ్రహ్మత్వోద్యోగము
జనములు కొనియాడ సల్పి సర్వస్వపై పో
యిన వేంకటకృష్ణయ గృహ
మున ననుజలతోడ నుండు మోదముమీఱిన్.

కం. పంకములింకన్ భక్తవ
శంకరుడగు శౌరిపాదసంసీజములన్
వేంకటకృష్ణయ యెపుడా
తంకంబులు లేక గొల్చుడనవారలతోన్.

గీ అన్నదమ్ములు కలతల సందకుండ
సండగా నన్ని సమకూర్చుచుండు నింట
నమిత వాత్సల్య పరిపూరితాత్మయగుచు
సాధ్యయా వీరిసోదరి “జానకమ్మ”

కం అనుజలలోపల లక్ష్మణుఁ
డనయము రాఘవునిఁగొల్చునట్లు విడక బల్
ఘనమతి వేంకటకృష్ణా
ర్యుని జానకిరామశర్మ యొప్పగఁగొల్చున్.

గీ వినుతశీలుఁడు భాషాప వీణుడమల
యశుఁడు చీరాల మునిసిపల్ హైనుకూలు
సందునఁదెనులగు బాగుకథ్యావకుండు
నగుచు జానకిరామయ్య నెగడుచుండు.

గీ గౌరవముమీఱ విద్యార్థిగణము మెచ్చ
జ్ఞానసీయాపర్షురములు జాలువాట
నీతినుదోగధర్మంబు నెఱపుచున్న
యిశనిపాండితీవై భవంబెన్నదర మె.

గీ పదిముదొమ్మిదిమాటబెబ్బదియునైదు
లో నవంబరు పదు నెన్నిదినఁ బ్రభుత్వ
సభకుఁజేరాల సవిన మాజంటతోడ
జానకీరామయకఁబరిచయముగలిగె

గీ గౌరవాధ్యులు మామామగారు గృహము
నందు స్థాపించినట్టి గ్రంథాలయమ్ము
గనఁగ వేంకటకృష్ణార్జ్యుననుజుడయిన
జానకీరామశర్మార్థిధానఁడొకట

గీ, నాదుపతికాఁపుడదిగాక నయముమీఱ
మాకటుంబపుసేమముల్ మదినిఁగోరు
“దిట్టకవి శ్రీనివాసార్జ్యు” ధీనివాసుఁ
“గలికివాయి” కిఁగొనివచ్చెఁగౌతుకమున.

వచ్చి యసారశాస్త్రరమవర్ధిలు గ్రంథసముచ్చయంబులన్
హెచ్చినవీరిఁగన్గొనుచు నిద్దఱుమత్పతి దేవుతోడుతన్
మచ్చికమాటలాడుచును మాకవితల్ దిలకించి యన్నియున్
సచ్చరితంబులే యనుచు జానకీరామయ పీఠినిట్లనన్

సీ. “శ్రీవేంకటేశ్వర చిత్రరత్నావళి”

సలిపితి బహుబంధములనుగూర్చి

వాసితి బాగుగా “వాసవదత్తా ప

రిణయము” ననయము ఘనులు వాగః

అద్భుతరసపూర్ణమైయొప్ప “గృష్ణవి

రించీయము” రచించితంచితముగ

సురుచిరంబుగ “వసుంధర” రచించితి నవ

లలలోన మించుమేల్బంతిగాఁగ

సాంఘికదృష్టితో సల్పి మెప్పందితి

ధర్మయుక్తంబైన “దైవలీల”

ఆ. వె. “భక్తచక్రవర్తి” “స్వార్థనాలహరి” “కాం

డిన్యవిజయము” లను ధన్యమతిని

వాసి లోకమందు వాసిగాంచితివి “శ్రీ

దేవి”! యెవ్వరమ్మ దీని నీకు.

ఆ. వె. అంచు సంతసమున నాపాత్రములకట్ట

వెలమునట్టి “యాంధ్రవిష్ణుచరితః”

గాంచి చేతఁబట్టి గ్రక్కున ననుజూచి

యమితమగుచు నెగడు నాదరమున

కం. చక్కని యీశ్వరి మాకి
 ముక్తాయన నేబలికితి నాశ్వతిమున్నే
 దక్కించుకొనియెడమ్మండ
 యెక్కుడు సద్భక్తి వేంకటేశ్వరుబలిగా.

గీ. సువి సంభాషణములిట్లు జరిగినంత
 “విష్ణువాత్సల్యఘననుభావిప్రేమను
 రసికశరణాగతిన్” గొని ప్రాథభక్తి
 దన మనమ్మనఁబెనగొనఁదనిసి యతడు.

కేరికి నంకితంబయిన సత్కృతినచ్చునకిచ్చి దానిను
 ధారిముసేయకంటె సుకృతంబొకటున్నధరితిలోపలన్
 గరితి సౌఖ్యముల్ గలుగుఁ గీడులు దవ్వలకేగు మీఁద సు
 నారము వృద్ధిసెందునని జానకిరామయ నిశ్చితాత్ముడై

కం. చిట్టకవి వంశమాన్యుడు
 గట్టిగఁజేదోడుగాఁగ గ్రంథము గొనుచున్
 చొట్టగిలు భక్తిమదిలోఁ
 బుట్టఁగ నిలుసేరి కరము మోదాన్నితుండై.

గీ. గ్రంథమగ్రజుచేసిడి కథను దెల్ప
 సోముఁగాంచిన జలధినాఁబ్రేమనతఁడు
 పొంగి ధన్యుడనైతిని బోయటంచు
 ననుజలనుజూచి పీఠి నిట్లని వచించె

- గీ. జన్మమెత్తినదానికి జగతి నాథు
కార్యమొక్కటి సేయఁగాఁ గలను చుచిని
దెచ్చినాఁడవు నేటికి దివ్యకావ్య
మొండు ముద్రింపఁదమ్ముడ! యొప్పిదముగ
- గీ. సప్తసంతానము లలోని శాశ్వతముగఁ
గీర్తినొనఁగెడు నెవ్వడు ఖలముగాదు
కృతియలందును హరికావ్యమతిశయమని
కృతికి ముద్రణభాగ్యంబు ధృతిని గూర్చె.
- గీ. దయయు సత్యము శౌచము ధర్మచింత
గలుగు మనుజులఁగాపాడు కల్పవల్లి
ధర్మదేవత దయఁబోయితన్ జగన్
ఘనుని వేంకటకృష్ణరాయుని సతతంబు.

కవయిత్రీ తిలక
విక్రాల శ్రీదేవమ్మ.

శ్రీమతే హయగ్రీవాయనమః

విష్ణు వాత్సల్య సుధా విప్రప్రసము

అను నామాంతరముగల

ర స క శ ర యో గ తి

శ్రీ లక్ష్మీ జలజాస్యతోడ సుఖరాశిన్ దేలుచున్ నిత్యమున్
వేలాతితక్పణాపరాధములెదన్ వీక్షింపకే యార్తులన్
నీలన్ గోర్కు గానంగి బ్రోచు హరియూ శ్రీకాకుళేశుండ న
చాలన్ జాలగృహలవాలుడగుచున్ బాలింపగేల్మోడ్చెదన్

ఎచ్చటనుండునో ధవుడు హెచ్చిన కూరిమి పెంటనంటి తా
నచ్చటనే వసించుచు రయమ్ము నాశ్రితలోకమున్ బ్రయం
బచ్చు పడంగఁబోచెడి దయాంబుధి విశ్వ సఖిత్రి లక్ష్మీ నే
నిచ్చదలంచి మొక్కె దను హెచ్చగ నిచ్చలు మంగళవర్ణుల్

అరయఁగ నాదు మెట్టిన గృహాబుధ భర్తకు మామగారికిన్
సరవిని వారి తండ్రికిని సన్నత పాండితికీర్తినిచ్చి స
త్కరుణ జెలంగఁబోచెడి జగంబుల విద్యుల నె జ్జయైన యీ
హరిదురగాస్యనెంచెద రసాంచిత సత్కవితాసూత్రా ప్తిక .

కం. నలువకు వాణికిఁ దక్కుం
 గల సురలకు ఋషులకున్ సుకవులకు నాచా
 ర్యులకున్ భర్తకు మ్రొక్కి ర
 సలసితి మాంధ్రేశ భక్తు చరిత రచింతున్.

గీ కాంచి మితిలేనిప్రేమ నన్ బెంది జ్ఞాన
 నుపరిల నొప్ప కపివశ్యు సతి నొనగుచు
 ధర్మనిరతులు నా తల్లిగండ్రులైన
 రంగమన్నారు శేషాంబలన్ దలంతు

స ససుధ విద్యారణ్య పంచాసనుండు వి
 ద్యావాక్పతియు నన్నభ్యాతుల నబి
 రాముడొ వికాల రామచంద్రాచార్యు
 ననుగు రెండవ కోడలైన దాస
 వర్ణనీయోభయ భాషాకవీంద్ర శే
 షాచార్యు నిల్లాలనైనదాస
 శాశ్వత శ్రీ వేంకటేశ్వర కరుణాప్ర
 కవన సంతతి రమల్ గలుగుదాస

తే గీ ధరను శ్రీదేవియును పేరఁ దనరుదాస
 ప్రణత వాసవదత్తా పరిణయ కావ్య
 మునకు నను జన్మముగ ముపావన సరసము
 వైష్ణవోత్తము కథ దీని వ్రాయుదాస.

రసిక శరణాగతి

తే గీ అబల వ్రాసిన కబ్బమియ్యది యటంచుఁ
దోసిపుచ్చక దొసగుల తోవగనక
నదయ హృదయ మ్మలన్ దీనిజనువుడయ్య
అప్పలనువీడి పాల్చావు సంచలట్లు.

- మ స్త్యం త ము లు -

- ఉ హాకి వేంకటాచలహాకి దుర్మొదైల్ని వీర సం
హాకి శ్రీమహిహృదయహాకి సంశ్రిత భక్తదుఃఖ సం
హాకి చారుహాకి మహర్షిసమర్పిత సన్యహవ్యకా
హాకి శార్ఙ్గధారికి సురారి కరస్థ సదాపహాకిన్,
- ఉ శ్రీమణిమఁ భుజన ద్వు పంజరబద్ధకేలికా
శారికి త్రాణ సమ్మదిత సారికి శౌరికి సక్తనీటికిన్
హీరికి శౌర్యధైర్య పరిహీత వైరికి దివ్య మంగళా
కారికి వేంకటేశునకుఁ గానకగ నీకృతినిచ్చి మ్రొక్కెన్

- కథా ప్రారంభము -

- ఉ కొంచకపాపపుంజములు కోట్లగ నల్పెడు వారినేని య
భ్యంచిత జీవనప్రతతి స్ఫుర్సనమాత్రవచిత్రు శౌనటుల్
మంచి యొనగ్గుచున్విబుధ మౌని జనస్తతి వాక్పరంపర
న్మించెడు కృష్ణనేటికి సమీపభువిస్మణిభూషణంబునాన్

గీ. శ్రీలతో ధర్మవరులౌ జనాలతోడఁ
జాల సొంపగు కుసుమవనాలతోడ
మేలు మేలనవచ్చు సౌధాలతోడ
లీల శ్రీకాకుళము ధర్మగ్రాలుచుండు.

ఉ. అందు సుచంద్రనామ వసుధాధిపుదీర్ఘతపఃఫలంబుగా
నాదచుండై జనించి వరనందకపాణి నిశంఘుడైదుంచి యా
నంద ఘనమ్ముగాఁ ద్రోభువనమ్మొనరించి చిరమ్మునేతె నే
లందగ నాంధ్రనాథుడన లక్ష్మీనిఁగూడి మసూర్తి ధరిన్.

గీ రామకృష్ణావతారమ్ముల రహినిఁబల
పెక్కు వేలేడ్లు గడపి యావిభుడు భక్త
జనుల కోర్కెలఁదీర్చ శాశ్వతమ గాగ
వెలసె నర్చాకృతిన్ గల్గివెలఁదిఁగూడి.

గీ. విఖనఋషి పుంగవ ప్రోక్త వినత శాస్త్ర
సరణి నద్దేవదేవుడర్చా మహోత్స
వప్రముఖ సర్వకైంకర్య వైభవముల
సమితముగఁ బొందుచుండు సహరహంబు.

ఆ. వె. ఆంధ్రనాయకుండు నాంధ్రవల్లిభుండును
నాంధ్రవిష్ణువనంగ నా విభుండు
గోరువారికెల్లఁ గొంగుబంగారమై
ఖ్యాతితోడ నచట గ్రాలుచుండు.

సీ ఒకవంక శాలకాశుక కోకిలమ్ముల
 కలకూజితములు మేల్కొలుపుచుండ
 నొకవంక నాహ్లాద మొలుకు ప్రాతఃకాల
 వద్దగంధము గంధవహుఁడు దేర
 నొకవంకఁ దేలవారెనోదేవ తమ్ముని
 సువర్ణముల భూసురులు నదువ
 నొకవంక భక్తితో సకలౌపచారము
 లకళంకులగు సేవకాళి నలువ

గీ. భర్తాశోచరనాల సంభాసమాన
 భవ్యరిత్న వినిర్మిత వయనగర్భ
 ముగ్ధ రయతోడ నేంచేసి యాంధ్రవిభుఁడు
 కరుణ దయకొరై దృష్టి జగాలబోయెను.

వారితిరుమొజనంపు సమయమ్మున నావిభ్రమాల వైష్ణవుల్
 హరుగము మీ నిల్చి తగవై క్యగళంబుగ శోభిత్ర ఘుచ్చటల్
 ఎగువులు వాఁగఁజదువు పౌరుషనూక్తముఖమ్ము విన్న నే
 పుండ్రంగ శోభిత్రసంపదకుఁ బారణనావలె నిక్కువంబటన్.

గీ. వడలు, శుండలు వడవవ్వ పానకమ్ము
 దోసె లప్పాలు పాలు దధ్యోదనమ్ము
 నేతిపొంగలి పులిహోర స్తీతిఁబాయ
 సమ్ములన్ సాపడును సామి సతినిఁగూడి.

రసిక శరణాగతి

గీ. అర్చనము లారగింపులు నై నవెనుక
నామి దర్శారులో వెలచానార
భళిరయని కన నెల్లరు భరతనాట్య
మాడదురు సత్యమాంభరాయకుని యెడల

గీ. పండుగదినాలఁ దిగునాళ్ళ వాసరముల
నన్ని హంగుల నలరారి యమ్మరారి
వివిధ వాహన గతఁ యెచు పీట నుత్స
వముల జనులకు నేత్రోత్సవంబుఁ గొలుపు

కం. దట్టమగు బొట్లు, జుట్లును
బట్టించుల దోవతులును బలు జపమాలా
దట్టీలుఁ జెలఁగ హరికడ
నెట్టనఁ జరియింతు పరమనిష్ఠల విప్రు

లొడలొడ నర్చనల్ వడిసల్పి కానిక
లలరుచు లెక్కించు నర్చకులును
భక్తు లర్పించిన పదిసేర్ల తళిహల
భాగించి కాఁజేయు పాచకులును
సమార్జనక్రియల్ సరి జేసి ప్రమిదలఁ
జమురు పంచెడు పరిచారకులును
ద్రవిడ ప్రబంధ వేదమ్ముఁ దప్పొప్పు
గాఁ బఠయించు నధ్యాపకులును

నీ. ననుదినమ్మును తొక్కలవ్యాయుగరణి
 వ్రాసి వ్రాప్యమ్మ కాజేయు వ్రాతగాండ్ల
 మచ్చుకేవియు నచట తేరచ్చమైన
 భక్తి నొప్పెడు కైంకర్యపగులుగాని.

వారిలో నెల్ల సతిసీతివర్తనండు
 వేదవేదాంగ సత్త్విబులగరమున
 నాకంపులు చేసికొన్నట్టి మేటి
 సుందరుండగు కొక్క భూసురుడు వెలయు.

విద్యలకెల్లను నెలవై
 హృద్యమగా నొప్పుతన మ్మర్విని వానిన్
 విద్యానిధయనిపిల్తురు
 విద్యాధికులైన సకలవిప్రవ ర్ణ్యుల్.

సీ. వైగుప్య లక్ష్మీ సపారంబుగాఁ గాంచి
 తల్లిదండ్రు లెంతయుఁ జెలఁగుచుండ
 చివ్వికాత్యోత్సాహ చాతుర్యమున్ గని
 పెద్దలు తలలూపి యద్దిర యన
 గ్గురుని మీఁలఁగజాలు చక్కందనమూఁ జూచి
 మదవతులకు మదుల్ గదలఁబూరి
 సకల కృత్యంబుల సంతోషముగఁ జెంత
 సహధర్మిణీత్వము జాయ నెఱవ

గీ. మల్లె సంపెంగ జాజి చేమంతి పారి
జాత కుసుమాలు తలలసియుఁ జక్కఁగొంచు
నాంధ్రనాయకు సన్నిధి కరిగి యిక్కి
ననుదినంబు విద్యాసధి యర్చనేయు

కం సామికి నీవిధి నర్చలు
భూమినురుఁడు సేయ నతిని పొలఁతుక ననీ
దామంబుల శ్రీకాక్షశ
ధాముని సన్నిధికింపు దయితునిచేతన్.

గీ లతడు లతఁ ధికారిగఁ డట్లటంచు
బీదవాఁడును గాఁడాంధ్ర విష్ణుపూజ
వలన్తి లభ్యార్థములను నభ్యాసతలకు
నతిధులకుఁబెట్టు నానంద మతిశయిల్లి.

ఎక్కడలేని చక్కదనమెక్కుడు పొండితి పిన్న పెద్దలం
జెక్కడలేని గౌరవముపేందుని యందతిభక్తి మాటలొ
సక్కఱదీర్చి మిక్కిలి సుఖాంబుధిఁ దేల్చెడు ధర్మవత్సి యి
మ్మక్కయిఁకేటి లోటు వసుధామరుఁడొతిటి భాగ్యశ లియె

కం. ఇక్కరణి జరుగఁగోవెల
రొక్కపు వెలఁదు కల పెద్ద రుజుపైకొనగన్
జొక్కమగు చదురు లేఁకఁగఁ
జక్కని తన కూఁతునంపె సంతస మొదవన్.

ఆ. వె చంద్రరేఖరీతి జన్మించినిప్పటి
నుండి వెల్లుచుండ నండజాకి
చంద్రరేఖయంచు సరితూగు నామంబు
వెట్టె దాని జనని ప్రేమమీఱ.

గీ. అదియుఁబడునాఁలు ఎన్నముల్ పొదల నిండు
చదురునివలె వెలుఁగుచు నందమైన
మేనినిగనిగల్ గనువారి మానసములు
చూఱఁగొన వచ్చి నామి దర్శార్థనందు.

కం. సరిగమ పదనిస సనిదప
సరిగరి పదస్వస్ప యనుచు స్వరవిధులెల్లన్
సరిదప్ప కుండులాగున
తరుణీమణిపాటపాడె ధరరాలరంగన్.

ఘలుఘలు మంచు నందియలు గజ్జెలు మ్రోగ విచిత్రరీతి మ
ద్దెలసుతి మేళముల్ వలుక దిద్దిర మండలవిభ్రమంబులన్
గులుకుపసిండి బొమ్మచునఁ గుల్కుచుఁ గోవిదులెల్ల మెచ్చ స
మృలు చలనమ్ముమాని కన బోటి నటించె దశావతార.

కం. ఆనమయంబున భక్తిని
భూసురపుంగవుఁడు పుష్పభూషితమాలా
భాసుడగు నాంధ్ర నాథుని
శ్రీనూత్తుల నర్చనల్ని చెన్నదలిర్పన్.

నీ నెలకురుల్ గలదాని నిండుచుక్కలదొర
మురువుగేరెడు ముద్దుమోముదాని
వాలుజూవులదాని బలు సింగినో విండ్ల
సమతనొప్పెడు కనుబొమలదాని
మెఱుంగు చెక్కులదాని మేలైన సంపెంగ
లశోజాలెడు నాస గలుగుదాని
చివురు వాతెఱు దానిఁ జిలువవృక్షలదానిఁ
గలకంఠములదోలు పలుకు దాని

గీ గులుకు గుబ్బలుగలదానిఁ గొమరుపాయ
మునఁ జెలంగెడు మైదీఁగ మొనయుదాని
సామి మోసాల నాట్యమ్ము నల్పుదానిఁ
జంద్రరేఖను గన విప్రచంద్రుడెదుట.

కం. కని దాని నాట్యవిలసన
మునకెంతయు మెచ్చి మోహమున మనమెనయన్
గొనబులగని యగుదానిని
ఘనముగ వర్ణింపదొడగె కడకని మఱియున్.

గీ. కొమ్మపాలిండ్లు బంగారుగుండ్ల నిమ్మ
పండ్లఁబూఁజెండ్లఁ బొమ్మని పల్కుకరణి
కానవచ్చెడిఁ బైటలో, గళరవమ్మ
వీణియ నినాదమాఘరి పెక్కిరించు.

గీ. కరములు మృణాలనాళముల్ గాను గగన
మరెరె పిలుచుల యందమేమందు సైక
తములె కెన్నోడలనటి కంబములె తీవ
మెలుపె యీశన్నె మెలుగైన మేనుదీగ.

సన్ననిమేల్ దుకూలమును జక్కని తైక ధరించి వేనలిన్
బొన్నలు జాజిపూల్ దుఱిమి పొల్పుగఁ గజ్జలరేఖదీర్చి వా
ల్లన్నుల దిద్ది నీల తిలకమ్మలికమ్మన నాట్యమాడు నీ
యన్నవఁగాంచఁ దోచెమరు నాటవ బాణమనంగ నిత్తిడిన్

కం. కరముల స్వరములఁ జూపుల
మురిపపు నవ్వులను గొమ్ముముడి భంగిమచే
నరుదుగ నర్థ స్ఫురణము
నరవిందదళాక్షి దెలియ నాడెడుసారా.

ఎందఱు వారసుందరుల నీయెడ నాడఁగ జూడలేదు వా
రందటి యందు నొక్కరితకై నను నీచటనంపుసాంపు నీ
యందముచందమీతఁకునద్యుతగానకలావిశేషమిం
పొందఁగఁగాంచినామె భళి పోల్పుగ దీనికి నిద్దయుద్దియా ౭
కులుకుమిటారి గల్పించనుగుబ్బబెడంగులు బాహుమూలపున్
మిలమిల మేనిదీధితులు మెల్లని నవ్వులలోని వెన్నెల్
కలికి నితంబలింబమున గంతులువై చడివేణితిరు నా
తలపున నిల్చి పొత్పడిని దాలిమి బాపుచు నారెసారెకః

కం బెలి చిలుకరాతుసతియో
 యలకేశ్వరుసుతుని కూర్చియతివయ్యె లక్ష్మీ
 నిలయుని తొడఁ బొడమిన యా
 నెలతుకయో లేక హోయలు నేర్పిటులున్నే.

గీ ఇంతియకానొక్కొ రతనంపు దొంతిగాని
 కలికియా నొక్కొ చిలుకల కొలికిగాని
 బాలయా నొక్కొ మణిమయ మాలగాని
 దీనికెనయగుదాని జగానఁ గాన.

కం. అని యీవిధి విద్యానిధి
 యనితరమోహమున నుల్లమగ్గలికఁ గొనన్
 జనె మోసాల సమీపం
 బున కాంధేశ్వరునిఁ బాసి బుద్ధి గలంగన్.

కం. గర్భాలయమిటు వెల్వడి
 దుర్భరమోహంబు నుదిని దొల్వ నతఁడు పా
 దుర్భవమునందు మరుడన
 స్వర్భవనసమానమై చావడి నిలచెన్.

నిలగి యనేకభంగిమల సీరజలోచన నల్పనాట్య కా
 శలమును గాంచెఁ దన్మయత స్వాంతము రంజల నంతలోన నా
 కలికి ముగించి నృత్యమతికొతుకదృక్కులఁ దన్నుగాంచు పూ
 విలుతునిఁబోలు రూపరిని విప్రీకుమారవతంసునిన్ గ నెన్.

కం. కనుఁగొని యాతనిచక్కం
దపమునకాశ్చర్యమంది తనమదిలోనన్
ఎసజాతినేటి) యీవిధి
ననుకొనఁ బైపైని కోర్కులలముకొనంగన్.

కం. ఎక్కువగా నాపై విలు
ముక్కువి దినమదిసిఁ , దలుమాడ్కిని చూడ్కుల్
చక్కగ విసిరెడు వీనిన్
దక్కొనఁగారాదెయంచుఁ దాపము మీఱన్

చెంపకుఁ జేరెడొకనులు, చెక్కులు విద్దపుటద్దముల్, భరీ
కెంపును నొంపుమోవి, శశి గేలి యెస రెప్పడిమోముదమ్మియున్
సంపెఁగ వంటి వాసికయుఁ, జక్కని వీనులు , బాహుయుగ్మపున్
సాంపు గనుంగొనన్ మదికిఁ జోష్మునై కనుపట్టెనాకిటన్.

ఎగుభుజముల్ విశాలమయియెత్తగుఱొమ్మతి సన్ననొచు తీ
రుగ నెసలారుకొను మరు రూఢిగ పోయగమందుగెల్వఁగాఁ
దగిన స్వరూపసంపద నుదాత్తగభీరతఁ జాలునొర నా
దగు యెలజవ్వనంబితని యక్కునఁ జొక్కినఁగాదె సార్థిమా.

ఆ. వె. నన్నుఁగన్నతల్లి కన్నెఱికమ్ముకై
వన్నెచిన్నెతెన్నో యున్నపారి
నిన్న మొన్న నెన్ను మున్నదిగాని యీ
వన్నెగానివంటివానిఁగాన.

కం అని యిటు వనితయు వానిన్
 వనితనునాతండు మదుల వర్ణన సలుపన్
 దనతోడివారు దేవళ
 ముననై వేద్యంపుగంట మోగించిఁగొనిన్.

అ. వె. ఆరగింపుగంట యతనివీనులసాళ
 నుల్కిపడుచుఁ గల్కిచిల్కఁగనుట
 మాని లోనికేగె మదిసంభ్రమింపఁగ
 స్వామివనుల వేగఁ జక్కఁబఱువ.

గీ. అరిగి దండప్రణామముల్ హరికిఁజేసి
 కడమవారలతో నటఁగల్గు పనుల
 నెల్ల సల్పుచు నెడనెడఁ బల్లవోష్ఠిఁ
 గనఁగ నడయాడు ద్వారమ్ముకడ నతండు

కం. చెలిఁగాంచుఁ గాంచి యచ్చటఁ
 గలపెద్దలు దన్నుఁగాంతురని తలవంచున్
 జెలియెడఁ బలుప్రీతియుఁ బె
 ద్దలయెడ భీతియును బొదల విద్యానిధి తాన్

గీ. అతివనతఁడు చూడ నతివయుఁ దలవంచు
 నతివ యతనిఁజూడ నతఁడుగొంతు
 నతివనతనిఁగూడ నతనుఁడు గురుతించి
 చూపుచూపుఁగలుపఁదూపువిశరె

కం, క్రమముగఁ దీర్థము శరణో
వముఁ బుష్పము తులసి మఱియు భక్త్యాభిషేకముల్
కమలాక్షు ప్రసాదములన్
సమముగ భక్తాళికిచ్చి స్వాములు విదవన్

గీ ఆలయపుడల్పులను మూసి యవల బీగ
ములను వైచియు జనలతో ముదముమీఱ
నిండ్ల కేగఁగ భాసురుడింతియుఁజనెఁ
జేమిద్యక్కుల నొడొరుల్ ప్రీతిగనుచు.

భాసురుడింటికింజని యపూర్వపుఁజక్కడనాలిక్కయా
భాసురగాత్రినెంచుచు నెవమ్మలనాత్మసతిన్ విదల్చుచున్
మాసుతుగాసిదూలుచు సమంజసమే యిదియంచు బుద్ధి నా
భ్యాసమరల్పజాలక మహావ్యసనాకులితాంతరంగుడై

ఆ వె. అవృతములు వప్పుదప్పశంబును జారు
కూర్త వడియములను నూళ్లుఁగాయ
పెరుగునేతితోడఁబెట్టెచునన్నంబుఁ
గలుపుచుఁగసిగాటుగా భుజించె

గీ. భోజన మొనర్చి పెరటిలోఁ బొన్నదరికి
నరిగి కూర్చుండి మదిలోన సంతకంత
కతను రఁతుల సంతాపమతిశయిల్లి
నింతిఁ జింతించి చింతతో నిట్లుదలచె.

వారిదవేణి రాజముఖ వద్దదళాక్షియుఁబల్లిఁగొప్పి శృం
 గారరసంపురాళి దరకంఠి లసన్ముఖరాభగండయున్
 జారుమృణాళబాహ సమచక్రియుగ స్తని నిమ్ననాభి రం
 బోరువు చంద్ర రేఖకడకొద్దికఁ జేరుటయెట్టా దైవమా.

తలిదండ్రుల్ హితకోటి బాంధవులు పెద్దల్ నేను హేలాగతిన్
 వెలయాలింటికినేగనేమనెదరో వెయ్యెల యిల్లాలు నిం
 దులకున్ బెల్లుగఁ దల్లిడిల్లిదొకొ, యేదోశంకబాధించెనా
 చేలినన్నున్ మదిఁగూర్చి భావలహరిన్ జిలించునే యింతకున్.

సరసిజనేత్రి దానిసరిజట్టుననేగుచు హాస రేఖతో
 సరసవిలాసముల్ పొదల సారెకు ననదిలకింప నట్లే నే
 నరుసముజెంది తన్నుఁగన నల్లనమోమటవంచి సిగ్గుతోఁ
 బరవశతన్ నమన్ గనుట పర్విడనాసల మానసంబునన్.

గీ. రొక్క మిచ్చువాఁడె నిక్కంపుచిక్రిముండట
 వేశ్యకామినులకు వెలఁదియట్లు
 దలఁచెనేని నాదుకలధనంబంతయు
 గ్రుమ్మరించి యేలుకొందు దాని.

కం. ఎదియెట్టులై ననుగానీ
 ముదమున మదిరాక్షి గదిసి ముద్దులుగొనుచున్
 మదనుని కైళిందేలక
 మది తాళదటంచుమించు మమత దలిర్పన్.

ఎప్పుడు దేవళమ్మనకు నేగుదుఁ గన్నులెత్పిస్తోంద నే
నెప్పుడు చంద్ర రేఖముఖ హేలలు గందు నటించు భూసుం
డెప్పటికన్న మున్న జగదీశ్వరపూజకునేగి స్వామిన్
సెప్పలపై మనమ్ము శశి గోళిరుపై ననుసామెతిన్ బలెన్.

పనులనుదాసి కార్యములవట్టునమంతిరి భుక్తిపట్ల మా
తను శ్రమలొధిరిత్రిన్ సదా శయనంబున రంభ రూపముం
దను రమ్మ మించి తోచు సతి దోచెద్యజాతితృణమ్ముఞ్చాతి
పునకు సి నేగదా ధరణిఁగొల్పుగఁ గాముకచిత్తవృత్తిముల్.

అవనిఁగోర్తముండిం ల నాలయసీమకునేగి దేవునిన్
దపిలి నుతింపభక్తిపరతన్ జనుదెంచిరి యొక్కొక్క
భవహరుసర్పకుల్ మొదలుపాలనకర్తయు దేవదాసి చం
ద్రవదన తక్కుఁగల్గిహరితాణువ యంతయు బాదచారులై

కం వచ్చినపరిజనమంతయుఁ

జెచ్చెర తమవిధులనెల్లఁజేయఁగ విప్రుం

డచ్చవలాక్షినిఁ గాంచుచు

విచ్చిన పుష్పాలీనాంధ్రవిభున్బొచ్చున్.

సీ. వికచపద్మమ్మల విష్ణునర్చించుచుఁ

గలికిలేనవ్వు మొగమ్మునంచుఁ

గలువజేకుల రమాకాంతం బూజించుచు

నెలఁక వెడందకన్నులను నెన్నుఁ

జంపకమ్మల నాంభ్రశౌరినర్చించుచు
 సకియ మనోజ్ఞనాసికను దలంచు
 మల్లికాదామముల్ మాధవు మెడవైచి
 కామినీదరహాసకాంతి నెన్ను.

గీ, భక్తి ఫలముల సామికి భక్తులీయ
 బాలపాలిండ్ల దలంచుచు ఒట్టిచూచు
 దనువు దేవునికడ దనమనసు వేశ్య
 యెడల వర్తింప దహతహపడుచునతడు.

కం. ఆపగరాని మనోభవు
 తావంబున డస్సి విప్రతపయందెవుడున్
 దావునకున్ జనిచని భావము
 జూవుల జేష్టులను వారసుగతికిఁ బెలుపున్.

సీ శ్రీశ తారినాసంగఁజెలికేలు మోడ్చినఁ
 గేలు మోడ్తును జెలీ యేలు మనను
 దులసిపుష్ప మొసంగి తుల లేనిభోగమ్ము
 తెపుడంచు దిన్నఁగా సచ్చరించు
 దీర్ఘమ్మునిడి చేత సార్థమ్ము నాజన్మ
 నీదయ రా ననునాదరమున
 వినియోగముంచునాకునఁ గరాంగులను
 నొక్కుచు నెక్కువ మక్కువఁగొను

గీ నీవలాపలఁజనుచు నాయెమ్మెలాఁడి
ప్రక్కగానేగుఁ బనిలేనిపనులతోడ
హృదయమునఁ బొంగువలపున నదనుచూచి
యెవరు గనరంచు వినరంచు నెదఁదలంచి.

కం ఇవ్వడవున నెవ్వేళల
నవ్వెలదుక రతికీఁజిత్రమందున నాతం
డువ్విఘ్నరుట గని యది
నవ్వుచు సమ్మతిని మదిని నాటినప్రేమన్

క న్నెఱకమునకై యెన్నోపజ్రిములిచ్చు
మారువాడిని మనసారదోర్చి
ఒకసారిమాటాడ నొకవందయిచ్చెద
ననువాని నవలీల నవలదోర్చి
క న్నెత్తినన్జాబుఁ గనకాభిషేకాల
నొలికింతుమను వర్తకులను వదలి
యాటనాటలనెట్లు వార్చించి చీరెడి
గుడియధికారులఁ గూడ విడచి

గీ. యాదినండియుఁ దనుఁ గోరు సందగాఁడు
తన్నుఁ గోరుచునుండు విధమ్ముఁ గాంచి
మెచ్చితలయూచి మది ముదమెచ్చ విప్ర
చంద్రుఁ గలయ సుంకల్పించి చంద్రరేఖ

శిష్ట మనంబునీవయిని కాయజనుందర యిమ్ము వేగ నా
యోద్ధకుఁ బొద్దుగ్రుంకఁగ నె యొద్దికఁ దూగువునీధిలోనఁ
న్నిద్దపుటద్దముల్ గలిగి నీటుగనొప్పెడు మేడమాది యెం
డెద్ది తలంపఁబోవక హృదీప్సితసిద్ధిని నంగుఁబొందఁచె

కం అనికమ్మ వ్రాసి సఖచే

తను బంపఁగ నదియు నేగి గరిధారికెఱు

జను సల్పి వచ్చు వైష్ణవుఁ

గని దండముఁ బెట్టి చేతికమ్మనొసంగన్

గీ. పెన్నిధిని గనుఁగొను నిలుపేద కరణి

నుబ్బి గొల్బునఁ దసమీద నున్న సుగ

కాల్సఁ బసదనముగ నిచ్చెఁ జంద్రరేఖ

లేకఁగని మది సంతుష్టి రేగ నతఁడు

రసికత మీఱఁ జేమిముస రమ్మని వ్రాసిన కమ్మఁగాంచి సం
తసమున వైష్ణవోత్తిముఁడు తామర సాక్షివ్రసాదిమాల్యమల్
చిసరుహనేత్రకిమ్మనుచుఁ బ్రీతిగ నచ్చెలిదాసిచేత నిం
బాసఁగఁగనిచ్చి యంపెఁ జెలిపొందువసుదని నందితాత్మఁడై

అటులాదాసినిఁ బంపి విప్పుడెదలో నాహ్లాదమున్ బొందుచున్
బటువేగంబున నింటికేగి యట సాపాటున్ దగన్ సల్పి యం
తటనూర్మండితఁగ్రుంకుటప్పడొకొ యస్త్రశ్మధరంబందుఁగాఁ
గిట బాలన్ గదియించి ప్రీతిమెయిఁ గాఁగిశ్శండుటింకెప్పడొ

అని తలపోము చుండంగనహస్కురుడల్లిన బల్బిమాద్రీకిన్
జనియె బనుల్ శకుంతములు చల్లంగనిండ్లనుగూండ్లజేరె సెం
స్యనుదగి వార్చి పిప్పురెగు రయంబుననర్చనకేగె నాలయం
బు నంగలఁగిపైఁబోలచేఁ బోడిమిఁజందుఁడు రిక్కగుంపుతోన్

ఆ వె ఆలయమున హరికిసర్పనాదిక్రియల్
సరిభసమున నలిపి చంద్రరేఖ
రతికివచ్చె రతినికెదకెడియతనుని
భాతిదోవ సానివాడకతఁడు

ఆ. వె సానినాడలోనఁ జక్కనియద్దాల
మేడ దరియఁగాంచి మెల్లిమెల్లి
మెలతె వచ్చి యతనిమెడలోనఁ గుసుమాల
మూలనిగుచుఁ గేలుఁగేలుఁగలిపి

తొఁగొనిపోయి తల్పమునఁ దోసముతో వసియింపఁజేసి నా
నాకిమనీయవాసనల నవ్యతమంబగుగంధసారమున్
వీక్షఁజిల్కి కప్పరపువీడ్యమొగుంగ గ్రహించి భూసురుం
డకమాలాక్షి మోవి దనివారఁగనాని కుచమ్ములంబుచున్

గీ. హస్తములకెక్కుడౌ నీప్రకృతస్తములగు
కులుకుగుబ్బలటంచని కలికిచనులఁ
బట్టుకొన మోమునటవంచి పణినిలచె
దరుముకొని నునుసిగ్గు దొంతరలు దొరల.

కం. తలవంచి లజ్జపెంపునఁ
జెలి నిలచుటగాంచి యతఁడు చెంప నిమరుచున్
వలకేలఁబొలఁతికొనున్
వలనొప్పఁగఁ బట్టి యనియె వారనిప్రేమన్.

ఇమ్ముగ రమ్మటంచుఁ గమలేక్షణ కమ్మను బంపి దూతిచే
నిమ్మెయి సిగ్గుతో నిలువనేటికి నేఁబెటవాడనే భళి
కమ్మనినీదుమోవి సుధ గ్రీక్కునగుక్కుకుగుక్కునిచ్చుచున్
గమ్మని వింటఁజోదునెఱకయ్య మొనర్పఁగదే తలోదరీ.

కం. అని యనువున నక్కామిని
ననరొప్పఁగ సిజ్జఁజేర్చి నేర్పున ననరుల్
గనగొని స్పృశించు వేడుక
మనమున వేగిర మొనర్ప మదనాతురుడై

నీ పద్మమా యమ్మతంపునద్దమా యని తమి
మోముమోమునఁజేర్చి ముద్దుఁబెట్టి
వగఁగుల్లు పగడమా సొగసై సబింబమా
యిదియని మొనవంటఁబెదవి నొక్కి
బంగారుకుండలా రంగారుచెండులా
యంచు గుబ్బుల గోరులుంచి యుంచి
పై కతశ్రేణులా స్థందనాంగమ్మలా
యని పిలుందులు హస్తమున స్పృశించి

గీ అందమా నీదు యశావనోద్యానమందు
విరిసి విరియని వన్నీరు విరియె యిద్ది
యంచు మరులించు నతనుగేహమ్ముజేరి
చేలదొలగించి మరుకేళిదేతనతడు

కం. ఆతటి నాతియు నాతడు
చేతోభవక్కించుచు చెల్వము నెదుటన్
బాతిన ముకురమ్ముగ గని
చేతమ్ముల బ్రీతి హెచ్చి చెలిమి దలిర్పన్

గీ చెలియ యేవిధి నేర్చెనో తెలియరాదు
బ్రాహ్మణునితోడఁ జాసేతి బంధయుక్తి
నమతఁబెనగెను బ్రీయఁడు తోసమున మెచ్చ
నిరుపురికి రాగముదయింప నింతియెగద

నాటి కవుంగిలింతలును నాటిమపేక్షలు నాటిముద్దులున్
నాటి ఫలోక్తులల్కలును నాటి విచూత్నపు లేతనవ్వులున్
నాటి తనూవిలాసములు నాటి రతాలఁగళేగరంచుటల్
నాటిసుఖమ్ములెల్ల నలనాతికి నాతనికే యెఱుంగనా.

ఇటులేనలేని కూరుముల నింతియుఁ గాంతఁడుఁ బూలపాన్పునై
దిటవెనలారఁ గాలపరిధిన్ గమనింపక యెండొకభృశం
గిట నొకటాచు మన్మథునికేళినిఁదేలుచు నెప్పు కూర్మిరో
స్ఫుటగతిదోచెవెల్లలల పూర్వదిశన్ నిసియెల్లజారఁగన్.

వెల వెలబాట రే వెలుంగు వేడ్క విహంగ మహా మేలికై
కలకలమంచు బాటె గిరిగన్వారభూములగూతల జీర్ణభూ
దెల తెలవాటె భూసురుడు దిన్నగనింటికిజాటె దూగు నన్
జలజహితండునేరె జలజమ్ముల తోసముమీటె నత్తెత్తన్.

చని తానంబొసరించి విప్రుడు వెనన్ సంధ్యాజవంబాది క
ర్మను సంపూర్తిగసల్పి నవ్యసుమమాలిన గొంచునాంధ్రగు భ
క్తినియర్పించుచు జంద్రీరేఖనటరక్తిన్ గాంచగా నాలయం
బునకుంబోయె గతానుభూతులు మదిన్ బుట్టింఁగా మాధురిన్.

అతివ తనూనిలాసముల నద్భుతనాట్యకళోన్నతిం గళా
వతి వదినేందు చంద్రికల బల్మలు గొంచుచు నించు విలుచే
మతులు చలింప నట్టిమతిమంతులు లేరొకరైన నొర యా
తత సుకృతమ్మనన్ ద్విజుడు దక్కగొనన్ ధర దానిభోగమన్

వరుసన్ బూజపురస్కృతుల్ బహుళసేవాకాలనై వేద్యముల్
నిరతిన్ భక్తులధర్మసేవలవలన్ సీరాజచంచిచ్చి శ్రీ
హరివిర్రాల్వసుమప్రసాదముల మోహభ్రాంతితోజరి భు
సురుడిచ్చున్ దనవంతువచ్చినవి యహోనున్నయజ్ఞాశ్శికిన్.

తక్కనివారిలో మిగుల జక్కనియాతడు నందగతైలం
దెక్కడ లేని యందమున నెక్కొనునాతియు బెక్కురీతులన్
మగ్గువఁజిక్కి చొక్క గనిమానసవీధుల బొక్కుచుండు ము
న్నక్కమలాక్షిచేగరము న్యక్కతిసందినవారలెప్పుడున్.

సీ అధరమా సుమధురిమధరమా బింబమా

యాస్వాదనమ్మన నరయరాదె
చెక్కులా తేట సాంపెక్కునద్దమ్మలా
వరహస్తసంస్కర్శ నెఱుగరాదె
కుచములా దోరలికుచములా యియ్యవి
గోరఁ జీరక కనుంగొనఁగరాదె
పాక్కిలియా సుధగ్రక్రేడు బావియా
తిన్నఁగా దరిజేరి తెలియరాదె

సీ అందమా దేహమా యిది యిందు కాంతి
పుంజమా తెల్పవే దయఁ బువ్వుఁబోడి
యందగాడవులే రసికాగ్రగణ్య
యనుభవింపుము రేయి నీకర్థమగును.

కం అని సర్వో క్షులనాడుచు
మనముల మక్కువలు పెనఁగి మలయుచురా నా
ననములఁ జిలునవులొలయఁగ
వనితయు విప్రీక్షఁ జరింతు) వయనములోనన్

సీ చల్లనిపూఁగోటఁ దెల్లనిరేయెండ
మెల్లనిపిల్లతె మ్రోరలయందు
నెత్తెన వేడలో నెత్తాపులెగఁజిమ్ము
మెత్తని సరికొత్త మెత్తలందుఁ

జక్కని పొదరిండ్ల నెక్కొను మక్కువఁ
 జక్కని వచ్చిక చెక్కులందు
 చెలువమ్ములౌ యాటకొలఁకుల రేగెడి
 జల్లను దూగరజల్లులందు

గీ నాలయములోని ఖాళిజాగాలయందు
 హాసముల కన్ను సన్నల హావభావ
 విలసనమ్ముల స్వచ్ఛతో విప్రవరుఁడు
 చాన సుఖముంతురయ్యాయినమయములను

నీలలు నన్ సదారతుల నీరజనేత్రీ గరంచుటెల్ల నా
 పావసపూర్వపుణ్యపరిపాకమటంచనికాంతుఁడడినన్
 మావిభుఁగాఁదలంచి నవమస్మధ నివరతిఁగొల్పుచున్న న
 న్నీలీనునంట పాడియగునే యనుఁ గాంతయు స్లేషఁయొప్పగన్.

చెలిపై నెంతతమిన్ జరించినను లక్ష్మీకాంతుపై భక్తి సం
 శ్యలనిష్ఠారతిసల్పునత్రియలు సద్ధర్మంబుపై రక్తియున్
 దొలఁగన్ జేయక డెందమందున జనస్తుత్యుండునై వర్తిలున్
 గలగంబాటిన జాహ్నువీజలమనంగా విప్రీడస్వీటిలోన్.

గీ. ఇద్దియిటులుండ నా నేలనెల్లనేలు
 సుమతియనుపార్థివోత్తముఁడమితఁలుఁగు
 కాకులేశ్వగు వీఁకించు కాంక్ష వచ్చె
 సతుల సతులను బంధుల హితులఁగూడి

తురగములున్ గరింద్రములు దోరపుడేరులు వీరపై నికల్
పరిణపుముందు వెన్నలను దత్పరతన్ జనుదేర శ్రేష్ఠమా
హరిపయినెక్కివచ్చెడిధరాధిపుఁగాంచఁగ గుంపులొచు స్త్రీ
పురుషుల సేరవచ్చిరియు మూలల రచ్చల వీధినీఘలన్.

కం. ఈవితరణ భోగంబుల
శ్రీవిలసితశృంగములను శ్రీశుండయగున్
నావిష్ణుఃపృథివీపతి
నా వినమె శాస్త్రునగాక్తి నయవిదులనఁగన్

కం. అని తనుఁగనుఁగొను జనతతు
లనుకొనిమనములను మిగుల హర్షించి కనన్
జనియెను మన్నీడాలయ
మునకున్ శుభశూర్యరానములు చెలువఁదన్.

అచని మేఢనీమఘపుండచ్యుతనాలయగోపురమ్ము ముం
డట దనపైంధవమ్ము డిగి తత్పరతన్ బ్రణమిల్లి కౌరికిన్
భటచయపెల్లి తోనకువ బంగరువాకిళ్ళులన్ గమించి యం
తట నసలారు చిత్రమణిదర్పణమంటపశాలఁ శేరఁగన్.

అంతకుఁ గొంతముంగు వసుధాధిపురాకను దూతమోమునన్
సంతసమూర వించునటసాములు మొత్తమునేకమై ధరా
కాంతునెదుర్కొనన్ జనిరి గ్రీకున నాచితగౌరవమ్ముతో
సుతిమునాలసింపక వచోమధువీచులు జాలువాఱగన్

సీ. ఆకర్షణీయమై యలరారు మోమున
 నూర్ధ్వపుండ్రద్యుతులొప్పు గుల్క
 ధగధగ మెఱయుచు ధవళిను వెదచల్లు
 జందెము భుజసీమఁ బొందుసేయ
 శ్రీకారములవలె జెలఁగు వీనులయందు
 ముత్యాలచౌకట్లు మురువుగూపఁ
 దులకించు కటిసీమఁ దోరంపుజలతారు
 ధోవతికచ్చలు రేవదూఁగ

గీ రాగిణికి నిడఁబోవు నిర్మాల్యసరము
 లచట నేయిడి నగుచు విద్యావిధియును
 యాజకులమధ్య మెఱయుచు నరుగుదెంచె
 దారకలలోన నలజలజారి పగిది

కం కరుణను దర్శనమిడ నా
 హరి మూర్తిధరించివచ్చెననఁగా దరికిన్
 దరి సెడివిప్రకుమారునిఁ
 గరమను రాగమున ధరణికాంతుఁడగు చున్.

కం. ఔరా యీభూసురవరు
 సౌరును దీరుం గనంగ సంతసమగు నీ
 ధీరకుమారుం గాంచిన
 వారిభవబెంత యర్థవంత మొయను చున్.

ద్విజులారసేమమే దివ్యమామియేలు
 బడిన నేమమమాకు బార్ధివేంద్ర)
 హరిపూజలకు నెద్దికొఱంగలక్కయున్న
 కొఱతలేదెయ్యది ధరణినాథ
 సక్రమంబుగఁ బరిచారకుల్ నడతురే
 వరదుండందఱిసామి వసుమతీశ
 చక్రికిఁ దిరునాళ్ళ సాగునే యేటేటఁ
 జక్కఁగాఁజరుగును జనవరేణ్య

గీ. కనులపండువుగాఁగ శ్రీకాకుళేశు
 వైభవంబునుఁగన భవత్పాపమడఁగు
 దివ్యవిగ్రహు శ్రీయాంధ్రదేవుఁ గాంచ
 నరుగుదెమ్మిలు లోనికి నవనిపాల.

కం. అని యుచితభాషణమ్ముల
 ననునయమున సల్పినంత నర్చకులవసీ
 శుని ముందు సధికతరమగు
 వినయమ్మున నిలిచి నృపునిఁ బేరిమితోడన్

పె. రమ్ము సార్వభౌమ రారమ్ము రిపుభీమ
 రమ్ము కీర్తిభామ రాజవంశ
 వార్ధిసోమ రమ్ము వచ్చి యాంధ్రేశు సే
 వించుమంచితముగ మించసిరులు.

అని కొండాడి నృపాలుడోడ్డొ నుచు వారత్నంబుమా శౌరవం
 బున నాంధ్రేశ్వరు సన్నిధానమునకున్ బొల్పొందగానేగ శ్రీ
 ఘనహారాంచితవత్సుఁ బీతవసనున్ గల్యాణగాతుగ్న్ హరిన్
 గని ప్రీతిన్ మను జీశ్వరుండలఁతిపుల్కల్ గ్రమ్మఁగాయమ్మనన్

కం. స్వామికి వలసినవన్నియు
 సాములు నెఱవేర్చుడనుచు సంచులమొహరీ
 లామహికాఁతుఁడు వైశమ
 శ్రీమహిళేశునకు నొసఁగి చిప్పిలుభక్తిన్

కం. కరములు మొగిడిచి కన్నుల
 జరజర సమ్మోదభావ్వురురీ జాల్యాటన్
 నిరవధిక నిరంజను పద
 సరసిజములకెఱుగి నిలిచి సన్నతి సలిపెన్

శ్రీకథ దేవదేవ విధుశేఖరవంద్య కృతిప్రతిప్రియా
 పాక విరోధివైరి బలభంజన భక్తజనావనా కృపా
 ద్యాకరి ఘోరవిస్తరభయాపహరా యఖిలాండకోటి బృం
 దాశర కేలుమోడ్చు వరదాయక పోవుమ యీంద్రనాయకా

అని రాజేంద్రుఁడు పల్ విధమ్మలను శ్రీయాంధ్రేశునిన్ మానసం
 బునఁ బొండ్రించుచు నిల్గఁ దీర్థి తులసిపుష్పమ్మలన్ శ్రీ శనా
 రిని మాపాలునకిచ్చి పూజకుఁ నీరేజాఁచునిన్ గాంచ వ
 చ్చినరాజాత్మజబంధుభృత్యులకునన్ శీఘ్రంబుగా నిచ్చుచున్

కం. చక్కెర పొంగలి మొదలగు
చక్కని వివిధ ప్రసాదచయములు వరుసన్
మిక్కిలి మక్కువ నెక్కిన
నొక్కిరి కరములందు నుంచినఁ బ్రీతిన్.

కొని మనుజేశ్వరుండతనికూరిమి గాణులు బంధువర్గముల్
మనములనుత్తపించుచు రమావసునిన్ గనులారఁ గాంచుచున్
జనఁ జరణమ్మలాడక వెనన్ధర సాగిలి మ్రొక్కి కాంచుచున్
దనియక యెట్టకేలకు బదంపసి కోవెల నిర్లమించుచున్.

సీ. నీరదనిభగాత్రు నిర్మలచారిత్రు
వరసుందరాకారు వసధిధీరుఁ
గంజాతనయను రాకాచంద్రవదను ర
మావిలాసు మనోజ్ఞమందహాసు
కరికరికరు లసత్ గ్రేవేయధు సువి
శాలవక్షుఁ బ్రపన్నజాలరక్షు
రాజీవచరణు నిర్వాజదయాచణు
బ్రహ్మాండభరణు దురాత్మహరణు

సీ రాజ్యలక్ష్మీమనోహరఁ ద్యాజ్యదూరుఁ
గామితార్థదు వసమాలి కీమదాంధ్రు
రాధు విడ లేక కాంచి భూనాథుడచటఁ
గొంతకాలము నివసింపఁ జింతచేసి.

- గీ. తలఁచెనో లేదో తేఁడు సాధములు దొడ్లు
వాటమై నివ్వటిలు కేళివాటికలును
గొలుపుకూటమ్మలటనొప్పెఁగోరినట్లు
కలిమిగలవారిసంకల్పమిలను వృధయె.
- సీ. ఏవేళకేయాజ్ఞలిడునో భూధవుఁడని
భయభక్తులను వీరభటులునిలువఁ
దమనాట్యకౌశలత్వముఁ జూపి మెప్పింప
వారసుందరులొకవారజేరఁ
గప్పంబులర్చించుకాంతతో సామంత
రాజులింకొకచక్కి రాజులంగ
సార్వభౌమునికన్నుసన్నల రాజ్యాంగ
తంత్రముల్ ప్రక్కన మంత్రిచనుప
- ఆ. వె. నగరియందుమాడి నరనాథుఁడచ్చట
నకలవై భవములు జరుగుచుండఁ
దనదువంశమునకఁ దగనిలవేల్పు నా
నాంధ్రవిభునిఁ గాంచి యలరుచుండె.

జనవరుభార్యలిద్వరు నజస్రము సందెలఁ బూయుపూవులనో
గొనకొని కోసి దండలుగఁ గూరిచి శౌరికి బత్తిమీఁదఁ బం
పినఁ గొని యర్చకల్ హరికి వేడుకతోడ నలంకరించి పూ
ద్దన నడలించివంప నవి తోయరుహాక్షులుదాల్తురెంతయున్.

కం. హరినిర్మల్యంబిట్టుల
పరుసగఁ బ్రతిదినము రాణివాసముఁ జేరన్
గరమనురక్తిని వేశ్యా
వరవర్ణినిఁ దలఁచి విప్రపరుఁడతఁడతన్

ఆ. వె మొన్న మొన్నదనుక యెన్ని యోహరిమాల్య
ములనొసంగుచుంటి నెఁతఁకట
యిప్పడట్టులొసంగ నిబ్బందిగలిగెడు
నంచుఁ జాల భేదమంది తుదిని

ఆ. వె. నేటినుండి కరమునీఁగుగా నప్పటి
కపుడె విరియునట్టి యరవిరులను
సకియకంపి వాని సంపెలఁదలఁదాల్చుఁ
దెల్లవారుసరికిఁ దెత్తునిటకు.

అని విద్యానిధియెంచి నిత్యమును సంధ్యావేళలన్ మాధవా
ర్చనఁ గావించిన వెంటనే విరుల వేశ్యావేణియందుంచి రే
లను దద్భోగములంది వేకువన పూలన్ వెండిగొంపోయి నే
వునినిర్మల్యములంచు రాణులకునంపున్ శంక లేకెంతయున్
రాగాలాపమనోజ్ఞహాసరుచులన్ రమ్యంపుఁగేళికభా
భోగ శ్రీఘనవై భవమ్ములను నాబోగంపుటిల్లాల్లికిన్
రాగస్ఫూర్తిదనర్చు విప్రుఁగని యోర్వన్ లేనిచందాన నే
లాగో వెంటుక్రివచ్చెనాతఁడిడుపూలన్ కూడి రాట్ స్త్రీలకున్

నొక్కులతోడఁ జూడఁగఁడు నన్నగ జారుచుఁ జేత గీర్ఘమై
 చక్కనితేటిరెక్కవతె సారునెసంగు విసీలకేశమన్
 వెక్కసపాటుతోడఁ గనుపేదురునందఁగఁ గాంచి తాణుల
 మృక్కయటంచుఁ గోపమున నావిరులిచ్చిన భూసురోత్తిమన్
 కనుఁగొని యీ శిరోజమెటు గల్గెను బూవులలోన విప్ర) నీ
 మనికి యెఱింగి యున్నకథ మాదరిఁ బల్కుమటంచుఁ బల్కు నా
 యనఘుడదేమొ నేనెఱుంగ నక్కట యర్చకమఘ్యుడేవిగన్
 పనివడి యిచ్చి పంపఁ గొనివత్తును మీఁకనొసంగ నిత్యమున్.

కం నావుడు రాజ్ఞీద్వయ మా
 హా విప్ర)వరేణ్య మంచదాతనినిపుడే
 సీవరిగి తోడితెమ్మనఁ
 గా వగచుచు భూసురుండు గ్రీక్కునఁజనియెన్.

చని పణ్యాంగనరూపరేఖల లసత్సందర్శముఁహించి త
 జ్జనితామేయవిమోహతన్ హరికి సర్పల్ సేయుచున్ భక్తి వ
 చ్చిన యాత్రార్థులనెల్లఁజేరి వరదున్ సేవింపఁగాఁజేయు నా
 ఘను విద్యానిధిఁ గాంచి సర్వమునెఱుంగన్ జేయఁగా సంతటన్.

కం దడదడమని యుల్లిము మ
 ల్లడిఁగొన నాలించి కరిము లజ్జించుచు నా
 తడు గుడి విడి శిష్యుని కెం
 బడిఁబడి చనుదెంచె రాజపత్నుల యాజ్ఞన్.

వచ్చని పట్టుపుట్టమున భాసితవిగ్రహముడై ధరితికిన్
వచ్చి వచ్చివంటిదొరభాతిని శిష్యునివెంట జెచ్చెరన్
వచ్చి శిరమ్మువాంచి నిలువంబడు బ్రాహ్మణు రాణులెంత యున్
వెచ్చనిగావుఁజూచి హరిభీకరబాషలఁ బల్కిరివిధిన్

ఓమో బాండవ మంచివాడవని నిన్నేప్రొద్దు భూమిశ్వరుం
డేమెమో వదియించి మెచ్చుకొను నీ యీచందమీక్షింపఁగ
నేమాకియ్యెడ నీదుబైసిదెలిసెన్ నిక్కమ్ముగాఁ దెల్పుమే
రామల్ రాత్రులఁదాల్తురీవిగులఁ బూజల్సేయకే శౌరికిన్
హరికిన్ మేమతిభక్తిఁ బూజకయి పుష్పాళిన్ సమర్పింప నీ
పు రమానాథునకర్చసల్పకవియేపూజాండ్లకోయిచ్చి వా
రు రోగన్ రెలధరించి తీయఁ గొని దుర్మోహమ్మునన్ నిత్యమన్
హరినిర్మాల్మములంచు మాకిడదవాహఁ తెంపుతో ఛీ ద్విజా

కం బెల్లముగొట్టిన శిలవలె
నల్లినతలవాంచి నిలువనెనే యిపుడీ
నల్లనివెండుకేమున
దుల్లముడికెడిని నుడువుమున్న చిత్రన్.

ఆ. వె రాజశాసనంబలఁఘ్యంబు నెవ్వని
కేని యంచు నెఱుంగ వేమొ నీవు
తప్పిదంబు గల్గ దల నిల్వదిలపైని
హితులకైన నాత్మసుతులకైన.

అని రాజ్ఞద్వయమాడ విప్రద్రేడలో నల్లాడుచున్ నిల్చి యే
మనఁగానేరక మొండికై ర్యమున హాసాస్యముతో వెంట్రోకన్
గని సాధ్వీమణులార నేభనిత్తరన్ గంజాక్షు నిర్మల్యమున్
గొనఁ జిక్కుంబడి యూడివచ్చె నిది మీకున్ గోపమిట్లేటికిన్

గీ. ఆంధ్రదేవుని సికయందు నందమందు
చుండు నీలాలకముగాని సుదతులార
యెవ్వరిదియును గాదు సుమ్మిత గనుఁడు
ఒరులకురులెన్నడైన నీ హాయిలు గనునె.

గీ. అంతరంగిక భక్తులై యలరు మిమ్ము
ధన్యతమలగఁజేయ మాధవుశిరోజు
మిట్లుచనుదెంచె బూలతో నిలను మిమ్ముఁ
బోలుగరితలు నహ కోపమేల యహహ.

భూసురుఁడిప్పిధంబున నపూర్వప్రవృత్తముఁదెల్ప వారు బల్
తోసమునంది మెట్టైలులు తోయరుహాక్షుతలన్ శిరోజముల్
భాసిలఁగానమెట్లు భుజి పండుగ మానుకృతంపురాసులో
భూయరవర్య చూపెదవె పొల్పగు కేశపుకేశపాళమున్.

కం. నావుడు కళవళేపడి యుతఁ
డోవెలదుకలార తాళుఁడొక్కించుక యా
దేవునిసిక దరిసింపం
గావలెననఁ దెల్పువాడ గ్రక్కున వినుడి.

కం. హరికిన్ రేపదుదెంచెడి

హరివాసరమందు బహుతరార్చలు జరుగున్
 శిశుమంజన మొనరు చుతటిఁ
 నుదెండ్రుగింతు నగయ హరినెటికురులన్.

ఎరియున్ దోచక భీతితోడుత నతఁడీరితి భాషించి వా
 రిదరిన్ వీడ్కొని నెమ్మనంబు పరిమార్తిన్ బొంద నాంధ్రేశ స
 త్పదిరాజీవముగమ్మునెంచుచుఁ జనెన్ బ్రాంభకర్మంబులన్
 ఎదలన్ జాలని యోగి కైవడిని శ్రీవత్సాంకునిన్ గొల్వంగన్.

సీ. హరి శ్రీశ్రీ యీశ మాయనుఁగూలుతునిఁ బోవు
 మా యంచుఁ దలిదండులిడరివేడఁ
 పతిదర్శనమె తనపాలిభాగ్యంబని
 నమ్మిన యిల్లాలు నెమ్మిగుండ
 మారసుందర నిన్ను మాని నేమనఁజాల
 నని వారసుందరి యనిశమార్వఁ
 దగినట్టుజరిగె నెంతరసికత్వంబున్న
 నంత పచ్చియ యని యహితులనగ

గీ. రేవు హరివాసరమ్ముఁ జూపునంట
 చక్రీశిఖయని యచ్చటి జనులు పలుక
 వింతకథయయ్యె ఊణములో విపురచరిత
 పట్టణంబున నీవార్త పొకునంత.

వీడయఁ బాడియున్ దొరఁగి వేడుకతో వెలచేడఁగూఁగుచున్
బోడిమి వేశ్యదాల్చి విడు పువ్వులదోడుకపోయి శ్రీహరిన్
బాగుచునర్చసేయ కటుపాపభయంబిసుమంత పొందకే
వీడునె పాపస్వంచయుము వీని నటంచని కొందఱాడినన్.

ఆ. వె. చదుపుకున్నవాఁడు జక్కనివాఁడర్థి
జనుల నాదరమునఁ దనుపువాడు
వీనినొసటనెట్లు విధి వ్రాసెనీవిధిఁ
గొందలమ్మునంచుఁ గొందఱునిరి

కం. తెలిసియె తెలియకనో యిటు
సలిపితి నాతప్పిదమ్ము క్షమియింపంగా
వలెపనక హరికిఁ దలపైఁ
గలదనెనట జుట్టు వెట్టిగాదో యకటా

గీ. అనుచుఁ గొందఱు వచియింప వినుచుఁ గొంద
ఱునిరి యెటువంటివాఁడు పిద్యానిధియన
సకలసద్గుణుని తెల్లసామి వీని
రక్షసేయును నిజము ప్రత్యక్షముగను

కం. పలువిధములఁ దనునిట్టులఁ
బలికెడు ప్రజలనుడి వినుచు బ్రాహ్మణుఁడెలమిన్
దొలగని భక్తిప్రపత్తిని
సలువఁగ గుడికరిగి హరికి సాగిలి యంతన్.

నీ ఎప్పుడుగనుఁగొన్న నప్పుడే కొత్తితై
 చక్షురుత్సవము నొసంగు వాని
 సూపురమ్మల దన్క రేపుమాపు నమర్చు
 వరి సుమరాసుల వరలువాని
 సౌరభ్యమునకు సత్సౌరభ్యమిడి భవి
 నతులమ్ములై నెగడందువాని
 నడుగుఁదమ్ములఁ జాలనందహాశంఖచ
 కాబ్జాది రేఖలనలరువాని

9. నఖిలభూమండలికి సొమ్ములై నవాని
 భూనభిపరిమాత్మకంబులగువాని
 స్మరణమాత్రనఘమ్ములఁ దరుమువాని
 నాంధ్రనాథుని దివ్యపాదాబ్జములను.

10. కాంచి శరణాగతత్రాయకములివియని
 యెంచి ద్వయమంత్రవరముచ్చరించు కొనుచు
 దరిసి స్పృశియించి ప్రణమిల్లి దండ నిలచి
 యార్తినిటువేడె ముకుళితహస్తఁడగుచు.

ఆ వె. ఓపురాణపురుష యోగుచ్చిదానంద
 యోయి చిదచిదాత్మ యోముకుంద
 నమ్ముకొంటి నిన్నె నాతండ్రి రాజ్యల
 క్షీణ పోవుమయ్య యీక్షణమున.

వరదుండవంచు నిన్ విబుధవందిత వేదవిదుల్ బుధోత్తముల్
దిరముగఁజూటుచుంట విని దిగ్గన నే శరణార్థినైతి దు
ర్భరతరతాపమార్పఁగ భవత్కరుణామృతవారిధారలన్
బరపుమ నావయిన్ సొరుగుపైరుపయిన్ జలదంపుసోచనాన్

పుట్టినదాదివత్సలతఁబువ్వులలోనిదిపెంచిపెద్దగా
నిట్టెయొనర్చి జీవితమునిచ్చినమాన్యులఁడల్లిదండ్రులన్
గుట్టుగమోసపుచ్చి తలకొప్పున వేశ్యగృహమ్ము జేరునా
యట్టికుమార్తెవర్తనుని నాశితవత్సల యెట్లుపోచెదో.

సీ. ప్రాణాధికునిగ నన్ భావించు నిల్లాది
నంచక వేశ్యఁగామించినాఁడఁ
గామించి పెద్దలఁ గాంచక రేఁ బవల్
వెలయూలిఁ గూడుచు నలరినాఁడ
నలరి మీనిర్మాల్యముల భక్తులకు నీక
యాటక త్తియకు మున్నంపినాఁడ
నంపి న్నాన జపాగ్నులందు సైతము వార
జలజాక్షిస్మరణమేసల్పినాఁడఁ

గీ. గడకుఁబణ్యాంగన ధరించి విడచుపువ్వుల
మీదునిర్మాల్యమని తెల్పి మేదిసీతు
వత్సలకు నిచ్చినాఁడ నావన్నరక్ష
వారవారిజ దృజ్జోహవాధి మునిఁగి

వీడితి బాంధవావళిని వీడితిఁబత్నినిఁ దల్లిదండ్రులన్
 వీడితి వాసివన్నియల వీడితి వీడితిఁ బుణ్యపాపముల్
 వీడితి వేశ్యకై యకట విశ్రుత ధర్మములన్నిగాని నే
 వీడఁగజాల మీస్మరణ వీడక నన్ గృహనోము శ్రీవతి

ఆ. వె. పాల పొంగుబోలు పరువంపు మహిమచే
 వెకలి నగుచు నాటవెలఁదిఁగూడి
 చేయరాని తప్పఁ జేసితి నీగతి
 నన్నునైపుమో యనాథ నాథ.

ఇలమత్తేభపు కుంభముల్ చనులహాయేనాంబు బింబంబు మో
 మలబింబంబధరంబు నువ్వఁబువె యాహానాస యయ్యారె క
 న్నులు చెంగల్వలె యంచు వర్ణనల నెన్నోరీతులన్ సల్పి నె
 గల్గినై రొక్కవుఁజేడఁగూడి యిటుదుష్కార్యంబుఁగావించితన్
 పరమదయాద్వితాచు గురువర్యులు నాకిడినట్టి విద్వీయల్
 పరగఁగఁ గోతిచేతఁ బడిపాడగుచంపకమాలపోల్కి ని
 ధ్ధరణి నశించె దేవ యిఁకదావకపాదశరీరముగ్ధమే
 శరణని నమ్మియుంటి సురసన్నత ప్రోవుము తప్పలేన్నకే.

ఖలమతినౌచుఁగామమునఁ గన్నులుమూసుకమీదుపూసఁగి
 వెలచెలి దాల్చి వీడినవి వేడుకఁగై కొని ప్రత్యహమ్ము రా
 ణులదరికంపుచుండ సుమనోహరమౌ యొకపూలమాలలో
 పల నొకనాడు నాయఘపుపంటయెనాఁగ శిశోజ మొందురాకే

బెలుచన నల్లివారు పిలిపింపఁగ నేగి జవాబు వల్కుఁగాఁ
 గెలియక యొక్కతప్ప సరిదిద్దఁగఁ బోయిమఱొక్కతప్పతోన్
 సలిపెడులాగుదోచె ఏది చక్కనిమీదుశిరమ్ముపైఁ గురుల్
 గలవనియంటి వారలవి గాంచఁగవచ్చెదరెల్లి యేక్రియన్
 సలిపెదొ దేవ కాకమునజామిళుఁ బోవఁగలేదె తొల్లి త
 వ్వలనొనరించినన్ శ్రితలపోషణసీతువిభేంద్రరక్ష దు
 గ్మలినమనోవికారుడను మందుడఁ బాపుడ భక్తితోడ నిన్
 బలుకఁగలేని మర్త్యుడను బాలన సేయుము నీకృపామృతం
 బెలమినిఁ జిల్పినావయి నరేశుకుటుంబమ యల్లెనేని నా
 తల నిలువంగఁ బోవదిలఁ దావకమాళిపయిన్ శిరోజముల్
 మొలవకయున్నఁగానమునుముందుగురల్ దగదాల్పుమయ్యశీ
 కలశివయోధిజాకుచనగమ్మలవాళిలువలాహరాజమా
 జలజభవేంద్రరుద్రముఖసంస్తుతవైభవ యాంధ్రనాయకా.

కం. నీనామము మననమ్మును
 మానను మామానిసీనమనముననుమనన్
 నేనూనినాననూనుని
 నానాననునన్ననిన్నునన్నుననినున్

పదచ్ఛేదకః- నీనామము_మననమ్మును_మానను_మామానిసీన_
 మనమునను_మనన్_నేను_ఊనినాను_అనూనుని_
 నానాననున్_అన్న_నిన్ను_నన్ను_ఊనన్_ఇనున్.

అర్థము - అన్న = తండ్రి (వేంకటేశా) మామానిసినమా =
 లక్ష్మీయనెడు; మానిసీ = స్త్రీకి, ఇని = భర్తవైన
 వాడా. మనన్ = (నేను) బ్రతికటకొడకు, మనము
 నను = మనస్సులో, నీనామము గునమ్మును = నీ
 నామస్మరణమును, చూసను = వదలను, నేను = నేను
 సన్ను = సన్ను, ఊసన = రక్షించుటకు 'అకు,
 ఇగున్ = ప్రభువైనవాడవును, నానానను = అనేక
 ముఖములుగలవాడవును, అనూని = గొప్పవాడ
 ఛవైన; నిన్ను; ఊనినాను = ఆశ్రయించినాను.

గీ ఒక్కసారి నిన్ను నిక్కపుభక్తితో
 శరణ మనుచు వేడు నరునివితర
 భూతభీతిలవముఁ బొందనీయక పోవు
 నంటవిగద సల్పుమయ్య దాని

కం, పంచమహాపాతకములఁ
 గొంచక యొసరించు నెట్టికూశము నతిగా
 వించుచు నీవాడననన్
 మంచిగ రక్షింతువంట మఱవకుము హరీ.

ఇటు నుతియింప నెంతకు రమేశుడు వల్లక నిల్చియున్నసం
 కటపడి యర్చకోత్తముఁడెగాదిగఁగాంచి ముకుందపాదసం
 ఘటితకరాంబుజాతుడయి కన్గవ మూసి తడేకనిష్ఠతోఁ
 బటుతరభక్తితోఁ గరము ప్రార్థనసల్పఁ దొడంగె నీవిఫిన్

డవై కొండనుందాల్చి దై తేయులెల్లన్ మనోబ్రాంతిఁ
 నులంగు మోహనీవేషభాసుండవై సల్చి పీయూషమున్ బ్రీతి
 బృందారకల్ గోలగా జీముచందంబునన్. దొల్లిదుర్గా
 గ్గఁడౌ హేమనేత్రుంగు నిన్నెచకే ధారుణిన్ జాపగా జుట్టి
 సంద్రమునన్ ముంచ ఘోరిస్వరూపంబునన్ వానిమ్రొందించి
 భూదేవిలాలుచునోజన్ గుమారున్ హరిన్ గొల్వరాదంచు
 శాసించి బాధింపగా దద్దహస్తంభగర్భోద్భవ శ్రీనృసింహుం
 డవై భక్తవైన్ విదారించి ప్రహ్లాదునాహ్లాదమొందించు
 మాస్కిన్ మహాదాత వైరోచనిన్ గుఱ్ఱవై చేరి మూడగ్గు
 లన్ భూమియూచించి బ్రహ్మాండమున్నుండి దై త్యేశుఁ బాతాళ
 మున్ జేర్చి స్వర్లోకపీఠిన్ బిడౌజన్ బ్రతిష్ఠించి రక్షించుభంగిన్
 మహిన్ బ్రహ్మతేజమునన్ భార్గవాఖ్యున్ విరాజల్లి ముయ్యేడు
 మాఱుల్ నృపాలావళిన్ శుద్ధమూఢాత్ములన్ దున్ని తద్రక్త
 పూరంబులన్ దండ్రికిందర్పణంబిచ్చి భూచక్రమున్ బాహ్మణా
 ధీనముంజేసి పొల్పొందులీలన్ ధరన్ శామచంద్రుండవై పుట్టి
 భూపుత్రిఁజేపట్టి ఘోరాటవిన్ మెట్టి పౌలస్త్యునిన్ గొట్టి సాకేత
 పట్టంబునన్ భార్యతోబట్టభద్రుండవై లోకసంరక్షణన్ శల్ప
 భాతిన్ బలాఘ్నుండవై రోడలిన్నాగలిందాల్చి దుష్టాత్ములన్
 మోడి తోడన్ యదుస్వామిక్ష్మణ్డవై మందలో వల్లవీభోగ
 లీలాసముల్లాసివై కంసచై ద్యాగిదై శ్యాంశబృందంబులన్ దున్ని

సాధుప్రజన్ గాచునోజన్, జూతుండవై తారకాక్షాదిరక్షోధి
 పాజ్జాక్షులన్ ముగ్ధులన్ జేసి తచ్చలముల్ వాపి యుగ్రాక్షి
 బాణాగ్రముజ్జేరి తద్భర్తలన్ ద్రుంచి యీరేడులోకములన్
 రక్షణన్ సేయుమాడ్కిన్ కలిన్ దుష్టసంకీర్ణమై సంకులంబౌ
 జగంబున్ విలోకించి ధర్మంబునిల్పన్ దవస్యంబుచొక్కన్
 దురగంబుపై నెక్కి పాణిన్ గృపాణంబు శోభిల్ల వీరుండవై
 కల్కిరూపుండవై ధర్మసంస్థాపనమున్ విలాసంబుగాఁ బాప
 సంహారమున్ సాధుసంతానమున్ సల్పులీలన్ నిరాఘాతమా
 నీదువాత్సల్యమేపార బాలాపరాధంబులన్ దల్లి నోలన్ మదీ
 యాపచారంబులన్ భోగ్యముల్ గాఁటాక్షించుచున్ వేగ నేడ
 ట్టులోయొక్కయట్టుల్ మదంఘ్రిద్వయింబట్టెడున్ వీడు
 నావాడటంచున్ ననున్ దేవ నీపాదదాసానుదాసున్ గరిన్
 గాచురీతిన్ ధృవుంబోచుపోల్కిన్ గృహన్ ప్రాపదీమాన
 సంరక్షణన్ సల్పిసోఁబ్బల్ దయాద్వష్టి వీఁకించి రక్షింపుమోగ్వామి
 శ్రీకాకుళేశా తటిద్వత్ప్రకాశా హృదంతర్నివేశా నతవ్యోమ
 కేశా నమత్పాపనాశా విభూతిద్వయేశా యనాశా రమేశా
 నమస్తే నమస్తేనమః.

కం. ప్రార్థనమీరుసల్పుగ నా
 ప్రార్థన విని దయసెలంగఁ బాటునిభక్తిన్
 సార్థముసేయ ధరించును
 బార్ధునిచెలికాఁడు కురులఁబదపడిమాల్చిన్

పరమదయాపరులో నురలు పాలనజేతురు దీనుతాచు డ
గ్గురుశర శార్థులన్ విభుడుగావడె తన్నె మనమ్మునన్ నిరం
తరము నుతించు బ్రాహ్మణుని దండనజేయునె చిన్నితప్సకై
హరి శరణాగతావనఁగు నాశ్రితవత్సలుడౌటెఱుంగమే.

గీ. తనదుస్కార్థనమనించి ధరణినాథు
దండనముమాన్పి హరి తన్ను నిండుదయను
బోచినట్టుల యల్లముప్పొంగుచుండ
విప్రవర్యుడు గల్గవ విప్పి యెదుట.

స. తేనెకై పిరిదమ్మి నాననేతెంచెడి
యలిపాళులన మనోహరతరములు
ఇంద్రనీలంబుల రుంద్రనీలాంబుద
ములఁబోలె నీలమంజులతమములు
పద్మాలయాక రాజ్ఞాతదత్త సుతైల
శోధనసుమబంధశోభితములు
నిండుచందురు వెన్క నిండియుండెడునంధ
కార మొనఁగఁబ్రకాశితములు

గీ. నగుచుఁగేశపుండనుకీర్తి జగతిందవకుఁ
గూర్పఁజాలినయందాపుఁగురుల ఫాల
తలమునకు వెన్క హరి తలఁదాల్చుఁగాంచి
యుబ్బి సంతస్కృతున విప్రుఁడుత్సహించె.

ఎదలో మోదముచిందుదొక్కగన సర్వేశాంఘ్రిలన్ వీడి నె
మ్మదిగా వెన్నకునేగి కేశముల బ్రేమన్ బున్ని మూర్కొంచునిం
పొదవన్ గన్నులనద్దికొంచు నిజ బాహుల్ సాచి పార్థించు పే
పదపద్మముల వ్రాలి లేచు కీతిగీర్వాణుండు పల్లారులన్.

కం. ఈవిధి భక్త్యాశేషము
తో విప్రైండు గొంతవట్టు తోయజనాభున్
భావితమతియై గనఁగొని
యావల స్థితిగతులెఱింగి యంతట మరలన్.

గీ. ఒత్తుగా మెత్తగాఁ బట్టునోజఁ దనరు
నాంధ్రనాథుశిరోజములవనిసురుఁడు
పాయలుగఁజేసి దువ్వి సంబరముతోడ
జారుసిగవై చి పూసరుల్ చాలఁజుట్టి.

గీ. వింత వింతలరంగుల విరియఁబూచి
వరిమళమ్ముల విరజమ్ముప్రసవరాజి
నాభరణముల భాసించు హరిశరమున
నందముగఁ బెట్టి సికపై ని యంతనతఁడు.

భక్తన్ వచ్చడిభక్తులెల్లరును శ్రీవత్సాంకునల్కల్ మహా
సక్తిన్ గాంచెడుభాతి దర్పణమునాసర్వేశువెన్నున్ మహా
యుక్తిన్ గోడనమర్చి భూసురుఁడు హస్తోత్సాహముల్ పొంగ
దృక్తిన్ స్వామినిఁగాంచరండనుచువార్తన్ బంపె రాట్నీలకున్

యాజకుడంపువార్తివినిసంతన రాట్టియలంతులేని ని
 ర్వాజపుభక్తివైష్ణవునియందు నెసంగగ నాత్మభర్తతో
 యాజకురీతిఁదెల్ప నతఁడచ్చెరువందుచు నట్టులయ్యెనేన్
 బూజకుఁగూడవేళయిదె పోదము విష్ణుశిరోజముల్ గనన్.

కం అని యనుమతించితనపరి
 జనసచివసుపుత్రమిత్రజాయలతోడన్
 ఘనమగునుత్సాహముతోఁ
 జనియెన్ శుచియకాచుఁ దెనుగునామినిఁగాంచన్

హౌర యిదెట్టివిత దనుజారికిఁ గేశములున్నపంచుఁ బూ
 గారి వచించెనంట గన సత్వరనేగె నరేంద్రుఁడంచు నా
 యూర మెలంగుపౌరవరునొక్కరిలొక్కరిఁజేరి పల్కుచున్
 నారిసనాభుసన్నిధికి శౌరిశిఖిన్ గననేగింయ్యనన్.

కం. సందడిసేయక పెంట న
 మందగతిన్ వచ్చు ప్రజల మచుజేతుండా
 నందమునఁ గనుంగొని గుడి
 ముందఱ శ్రీహరికిఁ గేలుమోడ్చుచు నిలువన్

హరికైంకర్యపరుల్ ధరాధిపుడు రా నల్లంతనె కాంచి యం
 దలు సురంభముతో నెదుర్కొనుడుఁ బ్రీతస్వాంతుఁడై వారిం
 సరుచుల్ మోమునఁబర్వమెచ్చుచుఁజనెన్ సర్వేశ్వరుంఁగాంచ సు
 ధిరభక్తిన్ వలగొంచు లోపలికిఁ బృథ్వీనాథుడుత్కంఠమై.

పరిపూర్ణ చంద్రునిఁ బరిహసించెడి మోము
 నందునఁజరునవ్వు చిందువానిఁ
 బుండరీక మ్ముల దండించుకన్నులఁ
 గరుణారసస్ఫూర్తిపరగువాని
 శ్రీవత్సకౌస్తుభశ్రీసతీవనమాల
 లన్ బ్రకాశించునురమ్మువాని
 శంఖ చక్ర గదాబ్రహ్మహస్తములతో
 నభయప్రదుండౌచు నమరువాని

౧. హారకేయూరమణికిరీటాదిభూష
 శాంబరోజ్వులు నాంధ్రనాయకునిఁ గనల
 కటవుపోన్ సకుటుంబుడై కాంచి భక్తిఁ
 బ్రణాళులర్పించి లేచి భూపాలుడవుడు
౨. కాంతమణిభూషణంబులఁగ్రాలుదాని
 నురభిసుమదామబద్ధమైవరలు దాని
 దర్పణప్రతిఫలితమై తనరుదాని
 నరసె హరిశిఖ మదియందు నరుసమేఁగ.
౩. అచ్యుతుని యుత్తమాంగమునందు వెలయు
 నీలశైవాలములనేలు నెలుల మరల
 మరలఁగాంచుచు నద్ధరావరఁడు హృదినిఁ
 దలచె నీరీతినాంధ్రశుకేలన నిలచి

ఎచ్చటనేని యిద్దరణి నీగతి దైవతమూర్తిమాళిపై
ముచ్చటగొల్పు వెండుకల మున్నగుగొంటిమె లేక వింటి పే
యిచ్చటదవ్వఁగాంచనిపుడిందున సందియమేదో డెందమాన్
ొచ్చుచు నాకమించే బరిశోధనసల్ప నిజంబు దేలెడిన్

కం హరికురులఁ బరీక్షించిన

హరికింబరమాపచారమగునని మదిలో

నరసియువైష్ణవుఁగనుఁగొని

ధరణిపుడ నెఁ బూర్వసంచితమువెంటాడన్.

భూసురవర్య చూడఁగనపూర్వము వింతగఁదోచుచున్ననీ
భూసురశౌరికేశములఁ బల్కరు గాంచితి సంతసించితిన్
వాసియెగాని కాంచుప్రతివారలునమ్మి పరీక్షసేసిడిన్
మాసచివుండు దీరుననుమానము సమ్మతియకానె మీకిటన్

గీ న్వామిని స్పృశింప నెట్లంచు సందియమ్ము

వలదు సంప్రీతిగొడికమ్ములకు వలయు

సొమ్ము మీరలుమాబొక్కసమ్మునుండి

గొంచు సర్వము నిటజరిపింపవచ్చు.

నా విని భూసుగుండు నరనాథునిమోల వినమ్ముఁడొచు
భూవరి లెస్స దీనిశ్రితపోషణుకేశకథావిధానమున్
నావిమలప్రవర్తన ఘనంబుగ శాశ్వతమాను థారుణిన్
గావునఁ గాంచుడిచ్చమెయిఁ గన్నన కేశవకేశపాశున్

కం అని నిశ్చింతగ నాంధ్రే
శుని నుతియించుచు పిశుద్ధరూత్తులతో నా
మునినాధనిభుండు నిలచిన
మనుజేశుని యాన విప్రమంత్రీయునంతన్.

గీ స్వామి మన్నింపు సకలాచారమనుచు
నెఱుగి నాష్టాంగముగ హరిచరణములకుఁ
గమలనాభుని పాదపద్మములు మొదలు
శిరము పర్యంతమునుఁ బరీక్షింపదొడఁగె

భాసురహీరముఖ్యమణిభాసితచారుకిరీటమున్ సునా
యాసత డించి వేగ జలజాటుశిరోజములన్ గరమ్ములన్
దోసమటంచు నంచ కెగదోసి కనుంగొని యంతఃబాక యా
భాసురమంత్రీ లాగె నవపుష్పవిభూషితమైన వెండుగ్రీకన్

కం. ఇటులొంటిరెండు వెండుగ్రీక
లటునిటుగని పుటుకుపుటుకుమనిలాగ వడిన్
బొటబొటనెత్తటిచుక్కలు
తటుకున హరిశిరమునుండి ధారుణిఁ బడియెన్.

దివ్యచుగంధవర్ణమయదీప్తములైన యస్పృశ్యపత్మలా
యవ్యయుమాళినుండి పడినంత భయంబున వ్యాకులాత్మలై
సవ్యమిదేమియంచు నరనాయకముఖ్యులుగాంచులోన వై
పవ్యతిరిక్తతన్ గనులు స్వప్నగతార్థములయ్యె వారికిన్.

ఆ వె. కన్నులట్టుపోవఁ గళవళపడుచుఁ దాఁ
జేసినట్టివనికిఁ జెందెగీడ
టాచు నెంచి యాత్మనారాటపడుచు భూ
పాలుఁజాంఛనాధుమోల నిలచి.

కం ప్రజ్ఞాధ్యక్షుడట్టులకటా
యజ్ఞానముపొదువ మఁత్రినంపి పరీక్షన్
విజ్ఞానమయ యొనర్చితి
నజ్ఞానాంధుండఁ గావుమాంధ్రాధిపతీ.

కావరమెక్కి కన్నుగవ గానఁగలేక మహాపరాధినై
యీవిధి సల్పినాడ జగదీశ వరాత్పర నిగ్రహింపకే
పోవుమ భక్తవత్సల విభో కరుణామతినాంధ్రరాజ్యల
క్ష్మీవర మొక్కవూడ నినుమించెడునాత్తులులేరు నాకితన్.

కం. కలికలుషదూరు నిన్నుం
దెలియక యిటుతవ్వఁ జేసితిన్ దండీ నా
కలుషములెంచక సయనం
బులదృష్టిసంగుమయ్య బుధమందారా.

పాపుడనేను నీవొ యథుభంజనమూర్తివి ఘోరదుఃఖనం
తాపుడనేను దుఃఖవరితాపవిదూరుడవీవు గాన నీ
వే వరిరక్షణేయఁడగు విశ్రుతసంశ్రితరక్షణవ్రతా
నీపదవద్మముల్లసక నిల్వఁగఁజాలఁ దెలుంగుదేవరా.

కం. అని యిటువలుదెఱుగులఁ బా
 ర్థనసల్పుచు స్వామియడుగుడమ్ముల వాల్లన్
 గని శ్రీకాకుళనాథుం
 డనియెన్ ఘనరవఘనంబులగుభాషలతోన్

ధరణీనాథ భవత్ప్రమోదమునకై ధాత్రీసురుండయ్యు మం
 తిరి నాభ క్తునిధిక్కరించి మది నెంతే భీతివోనాడి నా
 కురులంబట్టి పరీక్షసేసి యిటులన్ ఘోరక్రియఁజెప్పెద
 ద్దురితాసంగముసేసికల్గెడిని యీదుఃఖంబు మీకియ్యెడన్.

గీ. భాగవతులను నీరీతిఁబరిభవించి
 నన్ను వేడిన ఫలమిల మన్న యగును
 భక్తబాధుడ నేను నాభ క్తుఁడీతఁడు
 గాన నీతనివేడుఁడు గల్లు సుఖము

ని యాంధ్రేశ్వరు డాడ మానవవిభుండత్యంతమోదమ్మునన్
 ని ధాత్రీసురునంఘ్రిలన్ వినతుడై విపార్శ్య నాదుర్నియం
 బును మన్నించి మమున్ గృపారసమునన్ బోవంగదే సాత్రి స
 క్తనవద్యుండునహింప రానిదెది యజ్ఞానాంధు నన్ పై నుమా
 ని తనువేడుతేనిఁ గరుణామతి లేవగనెత్తి భూసుగుం
 డనిమమాలిరత్న కిరణవళిరంజితమై తనర్చు శ్రీ
 సునిచరణాబ్జయుగ్మమున శుద్ధమనమ్మున వ్రాలి యీక్రియన్
 నుతిన్ పై నాంధ్రవిగుఁ బేర్కొని పేరిమిఁబెక్కు రీతులన్.

కం. దేవా నీదగుతత్త్విము
భావాతీతముగదయ్య పరికింపంగా
నానెఱి వానికగునే
యీవే విశ్వమముడవనియెంతు ముకుందా.

ఆ. వె చిన్నదనమునండి నిన్న కొల్చితెగాని
యీవుమాటలాడుటెఱుంగ నేను
పుడమియొడయడంత పుణ్యత్తుడేతని
వలన మీదు యియ్యపలుకువంటి.

సకలచరాచరములను నాకు నియంతవు దేవ నన్నిటన్
సకరుణఁగాంచి మీదు పదసారసభక్తి నొసంగిపోచిన
ట్లకలుషమూర్తియీన్మృదునియంధతఁబాపుము శ్రీమదాంధ్రనా
యక దురితాపహరక శ్రీతార్తినివాక దేవ మృక్కదన్.

చేతనులెన్ని తప్పలను జేసిన సర్వముపైచి వారి గం
వీరినిఁబోచుతండివిటు పేముడి వీడిన నెవ్వరింక నీ
భూతలమందుబోచెదరు పోవుమ నేరక చిన్నతప్పిదం
వీతఁడు సల్పే దానికయి యీవిధి శిక్షవిధింప నాయమే

ఆ. వె. చిన్నతనమందునజ్ఞులై కన్నవారు
కూర్చి విడనాడి కలహింపఁ గూర్చి వారి
తగవులన్ దీర్చి వయఁజూడఁ దగును గాని
కతిన శిక్ష విధింతు రే కన్నవారు.

కం. వలసినవన్నియు నిలలోఁ
గలిగె భవత్కరుణ నింతఁ గాగుణ్యస్థుధన్
జలుకుచు నీరాజాస్వయ
మిలవర్దిలఁ జేయుమిందిరేశ మురారీ.

ఈవిధి వేడ భూసురుడహీనకయానకృపారసమ్మునన్
భూవరతత్సతీనచివపుత్రులనేత్రములర్కురాకఁ గం
జావళి యుల్లిసిల్లినటులందెను జూడ్కుల దొంటిరీతి ల
క్ష్మీవరుఁడుల్లమందుఁ గృపసేయ సుఖంబులు దుర్లభంబులే.

ఇటులబ్రాహ్మకృపాపథమ్మునను వారెంతే వడిన్ దృష్టినం
ఘటనన్ భేదలు పెన్నిధింగనినచందానన్ బ్రహ్మహ్మైశ్మతై
స్ఫుటనకామాధపుభక్తవత్సలతకున్ జోద్యఁ బనున్ జెంది యు
త్కృతభక్తిన్ భగవానునిన్ మఱియుఁ దద్భక్తున్ బ్రశంసించున్

సీ. వజ్రజైఘ్రాభార్యముల్ వలనొప్పఁ దాపిన

మేలిమి సగల దుకూలములను

జవశత్వసంపద సరవినొండొంటిని

నవలఁజొమ్మనఁ జాలు హనుఁ గగుల

ఫలపుష్పముల సతంబలరారు తోటల

సందముల్ చిందు పక్ష్యాంగనలను

దక్కువగాకుండ ముక్కాకులంటలఁ

గ్రామిణ భూముల నొప్పగ్రామములను

గీ బాడి మొదవులు నరదముల్ భర్మసాధ
 పంక్తులతులిత హేమమ్ము పొరులంద
 ట్టురంబంద నాంధ్రరాయకునకిచ్చె
 జన్మధన్యతనంద నాజనవరుణుడు.

ధనములు పట్టుపుట్టములు ధాన్యములున్ మడిమాన్యముల్ మహా
 ఘనత వహించు రత్నములు కామగవిన్ దలపించు గోవులిం
 పెనయు పిశాలవాటికలు నెత్తగుసాధములర్చనల్పి వి
 ప్రసక్తు నొసంగె భూధవుడు పొంగుచు నంచగరాని భక్తితోన్

కం. భగవద్భాగవతార్చన
 లొగినిటులొనరించి పుడమియొడయడు ధర్మం
 బుగ నగణితవై భవముల
 జగతిన్ బాలించె సర్వజనము నుతింపన్.

ధరణిపుడిచ్చుకాన్కల యధావిధిగైకొని యర్చకుండు శ్రీ
 హరిపదభక్తి బాయక యహర్నిశమున్ సతిగూడి వేడుకల్
 పఱగఁగుటుంబియై యతిభిభాగవతార్చన వీడకుండ ని
 ధ్ధరణి జరించె వారవనితామణి చేతము సంతసింపగన్.
 మంగళమాంధ్రవిష్ణునకు మంగళమాతని దేవికిన్ సదా
 మంగళమాజగద్విభుల మానక కొల్పెడి భక్తచాళికిన్
 మంగళమీకనత్కృతికి మంగళమీశుభకావ్యకర్తకిన్
 మంగళమీశ్మతిన్ జదువుమాన్యులకున్ విను ధన్యకొటికిన్

సీ. కరణారసస్ఫూర్తి గడకన్నులను గాల్చి
 జలునవ్వు మోముపై జెలగువాఁడు
 హఠాత్తోటరకేయూరకాస్తుభరత్న
 కుండలభూషుడై గులుకువాఁడు
 వరవారిజరథాంగవరదముద్రలు దాల్చి
 యాజానుబాహుడై యలగువాఁడు
 వక్షస్థలంబున వనమాల కటితట
 మ్మున హేమవసనమ్ము దగువాఁడు

గీ. పెక్కుసూర్యులకంటె సాంపెక్కుతేజ
 మలర శతమన్నధాకాకుడైన శ్రీని
 వాసుడిక్కావ్యమేవేళ వాసితోడ
 నిలను వర్ధిలంగ ననుగ్రహించుగాత

ఇది శేషాచలరాట్కృపాత్రికవితాహేలాసమాల్లాససం
 పద విక్రాలక్షణీనశేషకవిరాజ్నాభిద్వితీయాపదా
 స్పద శ్రీదేవియొనర్చి యీశానీర్హదంబులంగంచ నా
 భ్యుదయంజౌ రసికప్రపత్తికృతీయన్ పూవిచ్చు సమ్మోదమున

* * పుష్ప మా లి కా బంధ ము * *

పరదరకారకా భవనవద్వ్యవగా దరధారణా రమా
 వర మురమారకా విభవభవ్యభవాసురవారధీరభూ
 ధరధరధారణా గదయదన్తిదరాపహ శ్రీహారి హరీ
 శ్వర పరిదారిసజ్జ పరవర్య పరమ్ముల నేలవేలరా,

- గ ద్య -

ఇది శ్రీ వేంకటేశ్వర విరచితాద సమాసాదిత సరస కవితా
 ఓలాస పాత్ర భారద్వాజగోత్ర పితౄల శేషాచార్య
 కపివర్ణ కళత్ర, పర్ణశాల రంగమన్నారాచార్య
 శేషాంబార్కసంభవ శ్రీ దేవీ విరచి-
 తంబైన “రసికశరణాగతి” యను
 నిర్వచనశృంగార ప్రబంధంబు
 సర్వంబు సంపూర్ణంబు.

